

#312 • JANUARI 2024 • ÅRGÅNG 29 • PRIS: 80 KRONOR • SÄLJAREN ERHÅLLER HÄLFTEN

SITUATION

S T H L M

**”JAG
VILLE
EGENTLIGEN
INTE DÖ”**

Bland människor som lever i akut hemlöshet har hälften haft självmordstankar, en av tre har planerat att ta sitt liv, en av fyra har gjort ett självmordsförsök.

Stygn Sthlm

FYRTIO ÅR UNDER PRESSARFOTEN

Mikael Håfström

STOCKHOLMS BLODBAD SOM ACTIONFILM

Kriminologer kräver:

AVKRIMINALISERA NARKOTIKABRUK – LAGEN KOSTAR LIV

SBAB!

Du har precis
investerat med
god avkastning*

*Förutom fantastisk läsning bidrar du till att förbättra ekonomin för några av de 33 000 människor som lever i hemlöshet i Sverige idag. Det gör vi med.

INNEHÅLL

#312
Januari 2024

8. Sjöisar i stan

Skridskobanor plogas. Åker gör man på eget ansvar.

14. Mikael Håfström

Gör internationell actionfilm av Stockholms blodbad

20. Självmord

Hemlöshet nästan dubblar risken för självmord. Emelie och Lena överlevde sina självmordsförsök. I år har tre av tidningens säljare tagit sitt liv.

38. Gatuplanet

Kriminologer kräver avkriminalisering av eget bruk i rapporten "Bruk & Straff".

44. När Imperiet föll

Dokumentären *Ett hjärta är alltid rätt* om åttiotalets största svenska band.

ALLTID I SITUATION STHLM

- 6. Min Plats
- 11. Situation Waldersten
- 17. Krönika
- 47. Korsord
- 48. Dätid Sthlm

30. Stygn i Stockholm

I snart fyrtio år har Sycenter Stockholm vid Odenplan lagat och sålt symaskiner. Allt fler stockholmare syr på maskin. Vissa älskar verkligen sina maskiner. Somliga tror att de spökar.

**STORPANTARE,
THIS IS FOR YOU!**

Välkommen till
**Stockholm citys
snabbaste pantstation.**

**PANTA MASSOR,
cash direkt i handen.**

T-bana Hötorget
Kungsgatan mot Drottninggatan - Sveavägen norrut

**VÄRLDENS MEST
PANTADE
HUVUDSTAD**

Varje dag bidrar en miljon stockholmare till
att få det svenska pantsystemet att snurra.

Och vet du kära pantare. Ni är alla hjältar i
Världens mest pantade land.

PANTAMERA

ULF STOLT, CHEFREDAKTÖR

Flest självmord sker på nyårsdagen

Det var efter sommaren någon gång som vi började diskutera det här med självmord, att skriva ett större omslagsreportage om det, då två av tidningens säljare dött under året tagit sina liv.

Det hann bli en till innan reportaget var klart att publicera.

Att vi skulle hålla kvar blicken i vår egen närmiljö var självklart, för att det finns undersökningar och enkäter gjorda bland hemlösa personer där förekomsten av självmordstankar och självmordsförsök är många gånger vanligare än hos övrig befolkning.

Allt reportaget skulle publiceras i januari-numret var också en del av den ursprungliga planeringen, då 1 januari är den dag på året då flest människor tar sitt liv. När man för några år sedan tittade på statistik över en tioårsperiod fann man att det var så varje år. Jul- och nyårshelgen i stort innebar ingen ökning av antalet självmord per dag, men en kraftig ökning på nyårsdagen.

Det finns teorier om varför. Alkoholkonsumtionen – en väletablerad riskfaktor för

självmord – som ökar risken för sociala konflikter och aggressiv impulsivitet. Att förväntningar om lycka och välmående under de helgerna inte infrias och blir till känslor av ensamhet och hopplöshet. Samt att viljan att söka vård kan vara mindre då, dessutom är vården inte lika tillgänglig.

TRE TUNGA KRIMINOLOGER, med professor Felipe Estrada i spetsen, har gjort det regeringen borde utreda avkriminaliseringen av narkotikabruk.

– Slutsatsen är att varken utbudet eller konsumtionen har minskat, problemen är inte mindre och dödligheten

har ökat, säger Felipe Estrada.

Nu återstår att se vart det politiska modet finns att låta rapporten "Bruk & Straff" vara grund för beslutsfattande.

Stockholms blodbad 1520 blir nu en internationell actionfilm av Mikael Häfström med titeln *Stockholm Bloodbath*, Stockholm Sycenter vid Odenplan har sålt och reparerat symaskiner i fyrtio år.

Och Imperiet-dokumentären *Ett hjärta är alltid rätt* kommer på bio.

FAKTA HEMLÖSHET

33 250 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor inom den sekundära bostadsmarknaden och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

7247

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1558 i akut hemlöshet.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs *Situation Sthlm* av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidningssäljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuellt stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av *Situation Sthlms* säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja *Situation Sthlm*.

Omslag:
Istockphoto

INSTAGRAM
@situationsthlm

FACEBOOK
Situation Sthlm

X
@SituationSthlm1

SITUATION STHLM REDAKTIONEN Chefredaktör och ansvarig utgivare Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90

Reporter Maria Hagström, maria@situationsthlm.se Art Director Johan Olsson Fotografer och illustratörer Anneli Hildonen, Magnus Sandberg, Jesper Waldersten. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material.

Hemsida www.situationsthlm.se E-post red@situationsthlm.se Räckvidd 114 000 läsare (Orvesto konsument 2023:2) Upplaga 15 900 ex/mån (TS helår 2023) ISSN: 1400 - 4437 LEDNING OCH ADMINISTRATION VD Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87

Adress Torke Knutssonsgatan 37, 118 49 Stockholm Tel 08-545 953 81 Organisationsnummer 55 66 49-1071 Bankgiro 5774-9327

SOCIAL VERKSAMHET Verksamhetschef, sociala verksamheten Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se, 08-545 953 88 Samordnare Ingemari Olofsson, ingemari@situationsthlm.se, 08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81 Telefonnummer distribution

08-545 953 81 Öppettider Måndag till fredag kl. 8-15.15 Organisationsnummer 80 24 11-14 97 Bankgiro 5357-3259 Gåvokonto Bg

431-2252 ANNONSERING & PRENUMERATION Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se, 08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se, 070-727 41 09 Privatprenumeration 11 nummer kostar 880 kronor E-post situationsthlm@flowinfo.se

Tryck V-TAB Vimmerby 2020 Miljö Plasten runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

MIN PLATS

En tidningssäljare berättar om sin favoritplats i stan

”Jag är som en ny människa”

I fyra år har **Murat Kulbay** sålt tidningar vid Ica Kvantum i Sickla – en plats som har gett honom vänner och fått honom att må bättre.

Jag är här sju dagar i veckan. Jag är alltid här, här eller hemma. Jag har skaffat en kattunge. Han är fem månader nu och heter Hiro. När jag har sålt klart åker jag hem och leker med honom, tittar på tv och lägger mig tidigt. Sen åker jag hit igen.

Jag har fin kontakt med personer som jobbar här, fick precis en julkorg av ICA-chefen och får ta påtår hur många gånger jag vill från caféet. Jag har fått massor med kompisar som är mina stamkunder och äldre personer som är ensamma och har tråkigt hemma. De kommer hit och snackar med mig i stället. Det betyder mycket för mig eftersom jag också är ensam. Jag blir glad när de kommer fram och vi pratar om allt möjligt. De kan fråga hur jag mår och hur det går med att få en egen lägenhet.

Jag bor inneboende nu. Jag har haft lägenhet förut, men efter skilsmässan blev jag hemlös. Jag visste ingenting om Situation Sthlm då. Det var en kompis som tog med mig dit. Jag lånade pengar av honom, gick ut och sålde tidningar och kunde betala tillbaka skulden samma dag.

Tidningen har ändrat mycket i mitt liv. Innan jag började sälja gjorde jag ingenting. Jag lånade pengar och drack nästan varje dag. Nu dricker jag aldrig när jag jobbar. Jag har astma och kol, men nu har jag slutat röka också.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO: **ANNELI HILDONEN**

MITT JOBBS

Om yrken och
arbete i stan

**MATILDA EHRENLANS,
FÖRMEDELINGSHANDLÄGGARE**

”Den längsta kötiden är 39,7 år.”

– Jag skickar runt sextio lägenhetserbjudanden i veckan, för tio till femton av dem blir det ett kontrakt. Genomsnittliga kötiden för att få en lägenhet i Stockholm är 9,4 år.

– Det händer att jag får missnöjda mejl från de som inte uppfyller hyresvärdarnas villkor vad det gäller inkomst, anställning eller familjesituation. Då tipsar jag om andra hyresvärdar och hjälper dem att söka vidare.

– Kommunala hyresvärdar lämnar alla sina lägenheter till oss. Privata fastighetsägare väljer hur många de vill lämna. Vi samarbetar med ungefär tvåhundra bostadsbolag och förmedlar sjuttiofem procent av alla hyresrätter i Stockholm.

– Längsta kötiden någon använt är 39,7 år, det var en femrumslägenhet på Barnängsgatan på Södermalm. Kortaste kötiden är sex dagar, en fyrrumslägenhet på Grundstuguvägen i Täby. Båda förmedlade 2023.

– Bästa med jobbet är när jag får glädjebesked från en person som ska skriva kontrakt på en bostad jag förmedlat. En bostad är en viktig del av livet och jag är med när folk får ett kontrakt.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO AV **MAGNUS SANDBERG**

Bostadsförmedlingen i Stockholm har funnits sedan 1947. Matilda Ehrenlans skickar cirka sextio lägenhetserbjudanden i veckan, för tio till femton av dem blir det kontraktsskrivning.

SHUTTERSTOCK

På stadens hemsida finns information om när isarna är plogade och på vilka sjöar.

STADENS SJÖISAR PLOGAS

På ett flertal sjöar plogar kommunen fram isbanor på vintern – när isen är tillräckligt tjock. All åkning sker på eget ansvar.

SNÖFRITT Stockholms närhet till vatten erbjuder många möjligheter till skridskoåkning på vintern. Stockholms stad plogar isbanor på bland annat sjöarna Trekanten vid Liljeholmen och Judarn i Bromma. Men först måste isen ha frusit sig tillräckligt tjock. Det krävs att isen består av cirka 15 centimeter bra kärnis för att kunna köra med lättare plogmaskiner på den. När isen har växt

till 20 centimeter kärnis kan tyngre fordon ploga. Då klarar isen normalt sett stora vikter.

En bit in i december hade isarna ännu inte blivit tillräckligt tjocka för att plogas.

– I år kom snön innan kylan kom, så isarna hann inte lägga sig. De isar som lägger sig först är små och grunda sjöar, medan stora sjöar som Drevviken och Magelungen tar lite längre tid att lägga sig, säger Jenny Tirén Berg på idrottsförvaltningen.

På stadens hemsida finns uppdaterad information om när isarna är plogade och på vilka

sjöar, samt information om säkerhet på is. Däremot finns det ingen tjänst som uppger om isens tjocklek eftersom den kan variera på olika platser och vid olika tillfällen. Det gäller att göra en egen bedömning.

– Du ska ha kunskap, utrustning och sällskap för att ge dig ut på isen, säger Jenny Tirén Berg.

I Stockholm finns också många spolade skridskoisar med både konstfrusen is och naturis, till exempel Fredhällsparkens skridskoplan och på Ormkärrens bollplan i Hagsätra.

MARIA HAGSTRÖM

Centralen längre stängt på natten

ÖPPETTIDER Sedan drygt fyra år tillbaka har Stockholms Centralstation endast hållit stängt i 45 minuter nattetid. Många som lever i hemlöshet spenderar natten där, en del är Situation Sthlm-säljare. Bland dem har det den senaste tiden pratats om utökade stängningstider.

Det bekräftas av Cecilia Österholm, kommunikationschef på fastighetsbolaget Jernhusen.

– I september genomfördes den senaste justeringen av öppettiderna. Stationen hålls nu öppen 22-22,5 timmar per dygn på vardagar och 21,5 timmar per dygn på helgen, till skillnad från tidigare 23 timmar och 15 minuter på vardagsnätter samt 22 timmar på helgnätter. Stängningstiden är med andra ord 30-45 minuter längre i dag.

SHUTTERSTOCK

Varför håller ni stängt längre tid nu?

– Under stängningstid kan mer grundlig städning och underhåll av stationen utföras än den som är möjlig dagtid. Stockholms Centralstation är stor och det behövs tid för att genomföra arbetet på ett bra sätt, både sett till städkvalitet och för att det ska vara hållbart för de personer som utför arbetet.

Jernhusen har sedan tidigare en platsamverkan med Stockholms stad, Region Stockholm och Capiro vård för hemlösa för att hitta lösningar för personer som lever i utsatthet.

MARIA HAGSTRÖM

154 184

personer i Stockholms kommun boende i flerbostadshus räknas som trångbodd. 44 435 av dessa är barn. Med trångboddhet menas enligt SCB att det bor fler än två personer i något av lägenhetens sovrum.

Unga med flytande kulturvanor

KULTUR Barn och unga i Stockholms län deltar mer i kulturlivet jämfört med internationella jämnåriga. Men det finns stora skillnader mellan olika grupper, till exempel är flickor och barn till högutbildade föräldrar mer

kulturaktiva. Barn och unga med utländsk bakgrund besöker bibliotek oftare, men möter fler hinder när de vill delta i det övriga kulturlivet. Det

visar rapporten "En väv av vanor" från Region Stockholm. Den visar också att betydelsen av den digitala miljön med plattformar

SHUTTERSTOCK

som Spotify, YouTube och TikTok ökar. De har skapat "flytande kulturvanor", där nya och snabbt föränderliga möjligheter påverkar ungas sätt att delta och konsumera kultur.

MARIA HAGSTRÖM

”Separationer och vårdnadstvister ökar efter jul och nyår, ofta som ett resultat av att man varit lediga en längre tid tillsammans och bråken intensifierats.”

Pierre Kryhl, senior jurist på Familjens Jurist. Var femte svensk har någon gång hamnat i konflikt med en person de separerat ifrån efter separationen.

SHUTTERSTOCK

Sextio år av sociala bostäder

Från ungarshotell till sociala boenden med särskild inriktning och stöd. Sedan starten 1963 har Stiftelsen Hotellhem behövt utvecklas med tiden.

BOENDE Grunduppdraget för Stiftelsen SHIS Bostäder har varit detsamma sedan starten i december 1963 – att tillhandahålla bostäder till de stockholmarna som befinner sig vid sidan

av den ordinarie bostadsmarknaden på grund av sociala eller ekonomiska orsaker.

Från början hette det Stiftelsen Hotellhem och en stor del av verksamheten på sextio- och sjuttioalet handlade om att tillhandahålla möblerade rum för ungarlar.

I dag har SHIS tre former av boenden: avtalat boende för ungdom, vuxen eller familj,

Det behövs flera boendeformer i Stockholm för att tillgodose alla behov.

boende för personer med erfarenhet av relationsvård samt boende med stöd för ung vuxen eller vuxen.

Och precis som samhället i övrigt har arbetsmetoder och förhållningssätt till de boende utvecklats och omprövats. Från att tidigare haft en betydligt mer omhändertagande syn på hyresgästen, till att i dag mera se hyresgästen som en kapabel person som med rätt utformade stöd- och hjälpinsatser klarar sitt eget boende.

– Hos oss får de stöd och hjälp av våra boendestödjare och bostadsväglare som lägger upp en plan för hyresgästens boende och ger bostadssocialt stöd. I det fokuserar vi på att stärka hyresgästens egenmakt och tillit till sin egen förmåga, samtidigt som vi vägleder dem till rätt instanser, säger Anja Arnell, tillförordnad avdelningschef verksamhetsavdelningen.

För att en person eller familj ska bli aktuell på SHIS krävs att man är folkbokförd i Stockholm stad, vara aktuell inom socialtjänsten samt ha ett uppehållstillstånd. Boendetiden hos SHIS är maximalt fem år, sedan ska personen slussas vidare till ett mer permanent boende.

ULF STOLT

HALLÅ DÄR

Susan Dahlbeck grundare av Healthy Women är årets vinnare av Reach for Change tävling för sociala entreprenörer.

Healthy Womens mål är att träna för ett mer jämställt samhälle, hur?

– Vi riktar oss till tjejer som är inaktiva och lever i ett utanförskap. Idrott är på många sätt ett fantastiskt integrationsverktyg. Man träffar nya människor, utökar sitt sociala nätverk, rör sig utanför ens comfort zone och i nya miljöer. Vi vill jobba med att förbättra tjejers fysiska och psykiska hälsa och har gymgrupp, kickboxning, dansklasser, aktiviteter och tjejkvällar.

Vad fick dig att starta Healthy Women?

– Jag är uppväxt i Järvaområdet. Jag har också haft förmånen att växa upp med idrott, men när jag började på gym var jag väldigt ensam som tjej i den miljön. Jag upplevde att det fanns platser som ska vara för alla men som många tjejer inte vågar gå till. Efter att jag utbildat mig till personlig tränare startade vi 2019 ett Allmänna arvsfonden-projekt på Kista Sport Club.

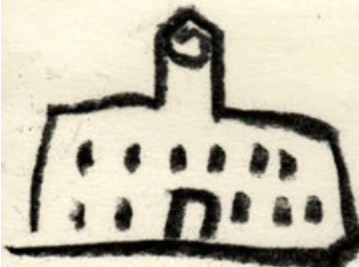
I dag finns ni även i Skärholmen och Karlskrona, kommer ni starta upp på fler platser i Stockholm?

– Vi skulle vilja sprida metoden mer, till exempel nå tjejer i Söderort. Vi har fått förfrågningar - behovet finns verkligen. Många känner att de saknar trygga platser att utöva idrott.

MARIA HAGSTRÖM

- Fan vad du är dum.
Du förstår ju inte ens
vad **hahaha** betyder.

En kille i klassen.

VAR AFTONSTJÄRNANS VÄG NÄR KL. 10.39-11.06

DE SVARTA smidesgrindarna mot Solna kyrkväg öppna. Snö överst på planteringsurnorna högst upp på stolparna. Hyggligt plogat på körbanorna.

En taxibil stannar till och frågar en man som just klivit ur en vit bil vid parkeringsplatserna om det är rakt fram till Norra kapellet. Mannen vet inte säkert, men går några steg bort till informationstavlan och ser att det är rätt riktning.

I baksätet två personer. Mellan dem en blomkrans.

Islänten ner till höger häckar i kvadratisk formationer med mindre gravstenar, mot höjden längre fram på samma sida pampigare monument, somliga inhägnade med smidesstaket, vissa med trappor upp. En grosshandlare. En fröken. Någon fabrikör. Ett kansliråd. En sångare. Och August Magnussons familjegrav med tio medlemmar begravda, inskriptioner på båda sidor av sockeln.

Kvarter 21. Adolf Hedins sten högst av alla.

En äldre dam i blå mössa och vit jacka med en dragvagn och telefonen med kartfunktionen öppen kommer gående. Hon har tagit bussen hit – ”det gick bra, chauffören sa vart jag skulle kliva av” – och frågar om vi vet var den katolska gravplatsen ligger. Fotograf Sandberg hjälper henne att kalibrera koordinater och hon ska bara ta höger och sedan vänster en bit bort så ligger den där.

På andra sidan på det snövita fältet låga gravstenar i symmetriska rader, låga häckar runt, träd, hukande enar med snö över skuldrorna.

Alla vägar kantade med orange vägpinnar.

I HÖRNET Minneslundsvägen uppfinnaren och industrimannen Gustaf de Laval i svart relief överst på stenen vid sin sarkofag.

Ena dörren in till Norra kapellet öppen. En taxi kommer från andra hållet och svänger upp och stannar till. En man i mörkblå dunjacka kliver ur, bilen rullar vidare, han sätter blombuketten under ena armen medan han

tar på sig vantar, sedan går han sakta bort mot människorna som redan står vid foten av trappan till kapellet och väntar.

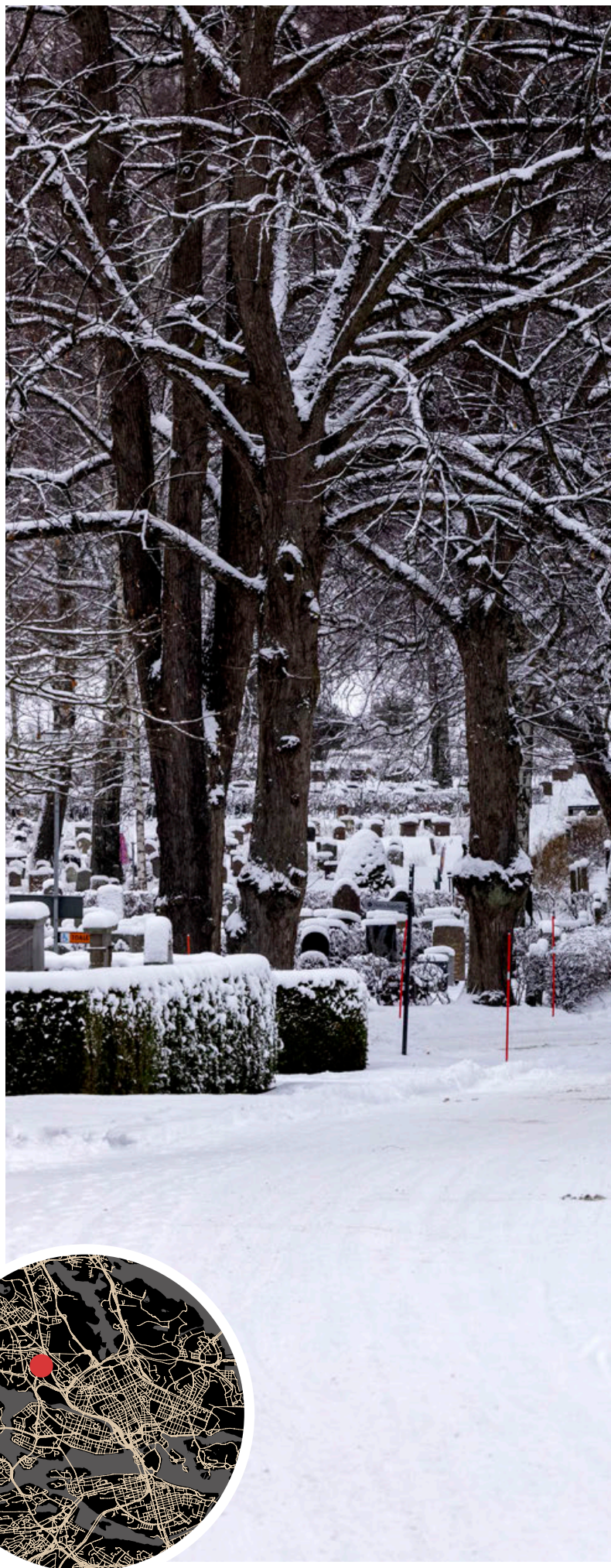
I grupper. Men ändå tillsammans. Där av samma anledning.

En man i beige rock utan mössa och vantar med händerna djupt ner i rockens fickor, kommer hastigt gående. Han stannar till och läser på skylten vid Ragnar Östbergs grav och tar några steg upp mellan häckarna och tittar en kort stund på det vita stenmonumentet. Fortsätter sedan gatan bort mellan träden.

Människorna vid kapellet börjar sakta gå trapporna upp.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO: **MAGNUS SANDBERG**

REGISSÖR MIKAEL HÅFSTRÖM:

”Inga filmer blir som man hade tänkt sig”

Stockholms blodbad 1520. En riklig mängd avhuggna huvuden och ett bevingat ord. Nu kommer Mikael Håfströms actionfilm *Stockholm Bloodbath*.

TEXT ULF STOLT FOTO PÄR MEKBERG

DET ÄR MORGON i Santa Monica i Kalifornien.

Regissör Mikael Håfström har sitt kontor där och klickar sig in i väntrummet på Zoom två minuter innan almanackan larmar om uppkoppling. Han ska jobba där några veckor nu innan han åker tillbaka till Stockholm i samband med premiären 19 januari på filmen *Stockholm Bloodbath*.

Det har nyligen varit manusstrejki i USA så mycket har legat nere, men nu är strejken över och det börjar bli dags för honom att träffa studior och producenter och börja nysta igen i olika idétrådar till kommande filmprojekt.

Stockholm Bloodbath blev nyligen helt klar i alla sina tek-

niska detaljer och har inte, vilket annars kan vara brukligt för en internationell film på engelska innan en Sverigepremiär, visats på några utvalda filmfestivaler runt om i världen. Men förutom några distributörer har inte filmen setts av någon.

– Det är alltid speciellt när nånting är färdigt. Jag är redan på väg in i andra grejer. Man lägger nånting bakom sig. Det är intensivt jobb medan man håller på och sen när man är klar så tittar man framåt snarare än bakåt.

Blev filmen som du tänkt dig, nådde ni dit ni siktade?

– Det är inga filmer som blir som man hade tänkt sig, på gott och ont. Men jag är väldigt nöjd med filmen. Den letade sig

fram till att bli nånting som jag tror alla vi som jobbat med den känner oss stolta över.

Filmen är knappt två och en halv timma lång. Med två kvinnliga hjältar – Freja, spelad av Alba August och Anne, spelad av Sophie Cookson – och allhandla skurkar och missdådare av skiftande rang, från kyrko till kungahus, som sätter skeenden i rullning som får människor att avrättas och ett land att så småningom ta en lite annan riktning.

– Väldigt mycket av det som händer i filmen händer i verkligheten – hela det politiska spelet, hela upprinnelsen till blodbadet, festandet. Och den här rättgängen som Gustav Trolle spelade en stor och avgörande roll i.

MIKAEL HÅFSTRÖM

Gör: Regissör, manusförfattare.

Aktuell: Med kommande actionfilmen *Stockholm Bloodbath*, biopremiär 19 januari. Han Oscarsnominerades 2003 för filmen *Ondskan*.

Filmen bygger ju på vad man tror och vet de facto hände.

DET FINNEN absolut fördel med att göra spelfilm av en händelse som ligger fem hundra år tillbaka i tiden – man kan som filmmakare ganska fritt röra sig mellan de historiska fakta som är kända, och dels komplettera berättelsen med nya karaktärer och händelser.

– Med nånting som händer för så länge sen finns det mycket oklarheter kring vad som i detalj händer. Både jag och manusförfattarna (Erlend Loe och Nora Lansrød, red. anm.) gjorde mycket research för att veta så väl som möjligt.

Hur gjorde du din research?

– Jag läste många böcker, pratade med experter i Stockholm, var på Medeltidsmuseet och pratade med experter om Stockholms slott och så vidare för att få... det finns ju många böcker, mycket forskning och så vidare som man kan ägna sig åt.

Som filmmakare har ►►►

SCANBOX ENTERTAINMENT

STOCKHOLMS BLODBAD

■ Efter kröningsfesten för Kristian II stängdes dörrarna till slottet och biskop Gustaf Trolle presenterade en namnlista på personer som borde rannsakas för kätteri. De dömdes och avrättningarna inleddes vid middagstid 8 november 1520 på Stortorget med att två biskopar avrättas med svärd, sedan avrättas femton adelsmän, också med svärd – ett adligt privilegium i stället för bila. Sedan hängdes Stockholms borgmästare och rådmän i en galge som byggts på torget. Dagen efter fortsatte man.

CREATIVE COMMONS

han dessutom friheten att tillskriva karaktärerna behövliga, personliga och dramaturgiska egenskaper som för berättelsen åt det håll han vill.

Som redan nämnda Freja, med sina latenta superhjälteförmågor, eller den psykopatiskt våldsamma Didrik Slagheck.

– Han existerade i verkligheten. Och hade alla de här förutsättningarna som finns med i filmen med en far som var präst, han var en oäkting. Han var också erkänd för att vara grym och för att vara en våldsam alkoholist som söp som fan. Han är också den enda som bestraffades efter Stockholms blodbad och brändes på bål i Köpenhamn.

I en scen – nedstänkt av blod, mitt i ett ösregn under det ymniga avrättande – börjar han dansa uppe på schavotten.

– Det är ett sätt att försöka visa

”DET ÄR JU EN ACTION-FILM, DET ÄR DET DEN SKA VARA.”

hur han hanterar en sån situation, när man tar livet av nästan hundra människor på löpande band... i nån slags kombination av psykos och alkoholism.

EXAKT NOLL SEKUNDER av *Stockholm Bloodbath* är inspelat i Stockholm. Det fanns liksom ingen uppenbar anledning att spela in filmen här. Den är inspelad i Ungern, en bit utanför Budapest.

– Det finns ju nästan ingenting kvar egentligen från 1520 i Gamla stan. Nån kyrka kanske.

De exteriöra stadsscenerna är tagna i en medeltidsby som finns uppbyggd där. Och den vy av Stockholm som förekommer i några korta scener där man ser hela staden i ett drönarperspektiv är en modell, noggrant gjord där Riddarholmskyrkan, Storkyrkan och slottet Tre Kronor byggts upp så historiskt korrekt de kunnat.

I en kort dialog mellan kung Kristian och Kristina Gyllenstierna på kröningsfesten låter det som om de talar om vår tid.

– Det visar också att det inte hänt mycket på 500 år, samtidigt finns det många företeelser som överlevt genom århundradena – levnadskostnadskrisen och alternativa sanningar och så vidare.

– Det finns ju en scen där de pratar om Stockholmssyndromet utan att nämna det vid namn – psykologin fanns ju, men termen var inte uppfunnen än.

Och ett bevingat ord ges sin historiska förklaring i filmen.

– Precis. Vi fick även in biskop Brask och brasklappen – ”man slänger in en brasklapp”, man får veta var uttrycket kommer ifrån.

– Det är ju en actionfilm, det är det den ska vara. Men man vet mera om Stockholms blodbad efter att man sett filmen. ■

Lutning in mot framtiden

EN KYPARE FRÅN Kvarnen sneddar över gatan med en nytänd cigg och det svarta förklädet som trasslar lite mellan hans vader, på grund av vinden och de hastiga stegen.

Blanka skor. Nystruken vit skjorta. Västen knäppt.

Han ställer sig på motsatt trottoar och tar upp telefonen, har den där lite stämpelklockade och rågraka hållning man bara finner hos en man som jobbat lönefredag förr – håret nykammat, ollonet polerat och blicken till centilitern uppmätt av den sturska vetenskapen att i afton glider femhunkorna min väg.

På dörren till antikvarietet en väl använd och nu näst intill oläslig gul Post It-lapp: ”Kommer om femton minuter”. Vilket aldrig händer. En gång väntade jag en halvtimme. Har nu slutat gå dit.

Fullt övergångsställe framme vid korsningen väntar på grönt.

Längre ner på gatan orange varningsbelysning som under några korta sekunder lyser upp de dunkla fasaderna.

Två konkurrerande pajsare på kryssning med lite blandat grundbränsle stannar till utanför hotellentrén och ser först ut att vara helt överens, men verkar sedan betydligt mindre överens. Fortsätter ändå åt samma håll. Men med lite längre avstånd sig emellan. Någonstans måste man ju ändå vara på väg.

En nunna skottar snö bakom staketet mot gatan borta vid katolska kyrkan precis där tunneln mynnar, hon stannar upp i rörelsen och ser på bussen som passerar, sedan slår hon av bladet på spaden mot sidan av grinden, vänder ner och skjuter snön framför sig åt andra hållet.

Det här med hundskiten som töar i öppen dager på gator och trottoarer, är det någonting som behöver adresseras?

Surret från en tatueringssnål buzzar förbi i glipan till en

**ULF
STOLT**

Chefredaktör
och ansvarig utgivare

”Försöker sätta
en peruk på
en gris.”

dörr som snabbt öppnas och stängs av en ung kvinna i fuskpäls och sådana där färgglada, japanska fiskarstövlar.

På väggar lite här och var i stan affischer med smalspåriga, blodfattiga och synnerligen omskurna aforismer. Tydligt gerillareklam för en kommande bok. Det är dock uppenbart att någon, på känt spott-i-handflatan-manér, bara försöker sätta en peruk på en gris i syfte att avyttra den som någonting annat än den egentligen är.

VISTOD PÅ Katarinavägen och såg julbordsbåtarna tyst ta sig fram över det nästan sega, av kylan trögflytande vattnet, på strypt maskin, knapp styrfart, och ta borbord vid Beckholmen och stryka förbi Kastellholmen och tillbaka in mot stan och sedan runt ett varv igen.

En man kommer ut från hattaffären, tittar ner i kassen, tar upp sin nyköpta keps, provar den igen snabbt framför skyltfönstret, lägger tillbaka den. Det är uppenbart – sett till hans ålder – att han antrade butiken med drömmen om omslaget till ”Born to Run”, men går nu Götgatan ner mera i Håkan Nesser-land.

Oxveckor. Har tydligt att göra med att man i januari får slita som en ox efter en lång ledighet över jul och nyår och att det dröjer till nästa ledighet. Trodde det handlade om tjäle. Och plogning.

Läste någon annanstans att januari kan upplevas närmast ofattbart fattig och dyster som ett väntrum, ödslig och hopplöst lång.

Men det där med en jämn slutsiffra i årtalet ska visst vara en bra sak. Båda gott. En sorts omen.

Vi behöver sannerligen en godartad lutning in mot framtiden. ■

Illustration av Lena Freij

I VÄNTRUMMET

Väntrumsdöden, när främlingar suckande sitter stilla bildas nästan vacuum och huden tunnas ut till en genomskinlig plastfilm.

Ur skavet träder irriterande detaljer fram och bidrar till att tålmodet accelererar till ett komplett vansinne och man kippar efter luft, kastar kölappen i sopkorgen och tar sig hastigt därifrån med oförrättat ärende.

Ut, luft.

Konstaterar att man misslyckades i dag igen.

Och inte går det bättre per telefon, rösten som mal "Vi tar emot ditt samtal så fort vi kan" är helt enkelt inte förtroendeingivande nog.

Så kan till synes enkla ärenden uppskjutas till att bli årslånga måsten och vem vet, det kanske är lika bra det.

Att det mesta man tänker inte blir av.

LO

BARA VARA

I dag vid Mariatorget hörde jag det igen. "Kolla Lena! Titta hur hon går klädd! Tajta jeans och schalar. Hon borde byta klädstil och inte gå klädd som hon gör". Okay, jag är 63 år men jag tycker inte att andra ska bry sig som dom gör. Killarna är alltid snälla mot mig, jag säljer mina tidningar och stör ingen. Lämna mig i fred. Det här drabbar säkert andra också. Men tänk i stället, alla är vi olika, så är det bara.

Lena Freij

SKA DET GÅ TILL SÅ HÄR?

Undra på att man tappar lusten till allt. Jag heter Hasse och är sextio år och säljer Situation Sthlm. I nästan hela mitt ruttna liv har jag

blivit överkörd av socialen.

Det är nämligen så här. Jag har varit bostadslös i nästan sjutton år, bött på härbärke och tillfälliga boenden. För ett och ett halvt år sedan fick jag en lägenhet, ett provboende genom Flexbo och för en gångs skull kände jag mig lycklig och tillfreds. Hade en boendestödare som jobbade på Flexbo, en underbar och helt genom godhjärtad person. Som kämpade för att jag skulle få ett permanent boende.

Men ack den som skulle få må bra, icke sa Nicke. Efter nästan två år med egen lägenhet ställde inte socialen upp mer så efter två år klanderfritt, skötte alla räkningar med mera, tyckte Haninge inkompetenshus att jag skulle bli bostadslös igen. Man blir bara gråtfärdig och livslusten försvinner, men tack vare min

boendestödare så orkar jag kämpa vidare.

Vi sökte cirka hundra lägenheter i när och fjärran, men hade otur. När jag ifrågasatt om det är lagligt att kasta ut en som skött sig med hyror, och allt jag önskade var att få bo kvar, men det ville inte soc, egen lägenhet i två år sen hänvisas man till gatan och missbruk.

Kära medborgare, ska det gå till på det här sättet? Jag tycker det är horribelt att dom gör som dom vill med människoliv, vad tycker du?

Hasse

KANTEN

Krampar tag om kanten av världen, akten av spelande bönder.

Ruta svart, två steg max, matt.

Hur många lager tänker du, och vems intelligens räknas i drag, kalla svar logik utan kärlek, is, leker du smart lilla barn?

LO

FÖLJ OSS PÅ
INSTAGRAM

@situationsthlm

ATT MINNAS

I går var jag i minneslunden hos min man, två år och fyra månader har gått. Minns då vi gick hand i hand.

Minnena kommer inte lika ofta, men dom dyker upp ibland. Annars vore det verkligen synd och skam. Jag tror han känner att jag tänker på honom.

Nu vilar han och fick frid i sitt hjärta, på slutet hade han ont ofta och det var jobbigt att se han med smärta. Han kommer alltid ha en stor plats i mitt hjärta.

Lena Freij

I LÄGENHET MEN INGEN KLOCKA

Jag flyttade in i min andrahands-lägenhet rätt långt ut på en sida av gröna linjen. Jag har bara en säng än och julbelysning och tyvärr en viktig tid att passa. Vem har inte en klocka i dag kan tyckas, haha. Men utan mobil och tanke för sent på att köpa en klocka så tog jag modet att ropa ner mot en som

gick nedanför. Men dessutom var det den enda inglasade balkongen. "Ursäkta mig, du där nere, vad är klockan? Jag har ingen mobil". Men hon svarade snällt och tiden var som jag gissade. Men hade suttit orolig en timme utan att våga fråga. Som tur är ska jag få hjälp till en mobil. Men så tacksam för denna fina lägenhet.

EM

Illustration av LO

**”JAG
VILLE
EGENTLIGEN
INTE DÖ”**

Bland människor som lever i akut hemlöshet och utsatthet är risken för självmord starkt förhöjd. Närmare hälften har självmordstankar, en tredjedel har planerat att ta sitt liv, en fjärdedel har försökt att ta sitt liv. Det finns hjälp att få. Men inte så mycket som det borde.

LENA EVEBARK HAR varit död flera gånger. Det är så hon säger. Död. Och återupplivad.

– Jag har tagit överdoser för att jag har varit trött på skiten. Jag var jävligt trött. Men det verkar finnas en mening med att jag ska vara kvar här på Moder jord.

Att hon i dag sitter inne på Situation Sthlm och dricker en kaffe innan hon ska vidare till en datakurs, menar hon är ett under.

Hon har återvänt till livet gång på gång.

Men det är också det som gör henne rädd – de där svängningarna som har varit återkommande. Hon kan drabbas av katastroftankar, att något hemskt ska hända nu när det går så bra – hon är nykter och drogfri, har fått diagnoser och rätt medicin, och bor i en lägenhet som hon har gjort fin.

– Det har gått bra för mig förr och så har jag förstört alltihop. Så har mitt liv sett ut. Jag har byggt upp, raserat det, byggt upp, raserat. Men så ska det inte bli nu. Jag har till slut fått rätt hjälp och känner att jag har hittat ett lugn i livet. Jag tror inte jag hade suttit här med dig i dag annars.

Vad tror du hade hänt då?

– Jag hade tagit livet av mig.

Lena Evebark är långt ifrån ensam om att ha haft självmordstankar eller att ha gjort självmordsförsök. Särskilt vanligt är det bland människor som lever i akut hemlöshet, visar en rapport från CES, Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm.

Situation Sthlms säljare Anders Nyqvist har erfarenhet av att vara ”akut hemlös”, när han sov på akutboenden natt efter natt.

– Det är lätt att bli nedstämd och orolig då. Det har jag botat med öl. Medicinerat mig själv och gillat läget. Men det kan kännas hopplöst. Man vet inte alltid var man ska ta vägen och har inget eget ställe där man kan låsa om sig eller komma och gå som man vill utan att behöva be om tillstånd. Det är ingen frihet.

Att många i studien från CES uppger att de inte vill leva förvånar inte honom.

– Jag har inte känt så själv, men jag har hört andra säga det.

”**JAG VILL LEVA**”, var det sista Emelie Wennberg sa till killen bredvid henne innan hon förlorade medvetandet inne på en toalett på Centralstationen. Överdosen hade varit avsiktlig. Hennes vän hade blivit mördad och hon orkade inte mer.

Något dygn senare vaknade hon upp på sjukhuset.

– Jag ville egentligen inte dö. Inte heller att familjen ska lida och behöva gå igenom det. Sen dess har jag inte haft såna tankar, inte så starka i alla fall.

Hon hade en tuff uppväxt och har levt med ångest, depression och drogberoende.

– Tidigare levde jag varje dag på liv och död. Många som jag har känt har dött av överdoser, men de har ju haft psykisk ohälsa också. Det är svårt att veta om överdoser har varit oavsiktliga eller inte.

Förutom att livet i hemlöshet sätter psykiska spår, så har vägen dit och orsakerna bakom också gjort det. Många berättade i CES-studien om en ►►►

”Att nån öppnar upp och berättar är det mest skyddande som finns. Vi möter personen där den är och de är delaktiga i hur vi går vidare.”

I en CES-studie med personer som lever i akut hemlöshet uppgav 47 procent att de har självmordstankar. En av tre har planerat självmord.

uppväxt med misshandel, övergrepp och föräldrar med alkohol- och drogberoende.

”Extremt höga andelar”, 47 procent, uppgav att de har självmordstankar. En av tre har planerat självmord. En av fyra har gjort självmordsförsök.

– Det är oerhört vanligt bland våra patienter. Både att de har gjort tidigare försök eller har tankar eller planer, bekräftar Klara Essemyr, psykolog på öppenvårdsmottagningen Catio Vård för hemlösa Pelarbacken.

Hela 71 procent av kvinnorna i studien och 40 procent av männen uppgav att de inte vill leva längre.

– Det är jättehöga siffror, men jag är inte särskilt förvånad. Ofta finns samsjuklighet – psykiska sjukdomar och missbruk. Ju längre tid i hemlöshet desto fler diagnoser. Och ju sjukare de är desto svårare är det att få vård. Det speglar det här lidandet, säger Klara Essemyr.

Att det är en sådan hög andel av kvinnorna som inte vill leva tror hon beror på att de lever i en ännu större utsatthet och i högre grad är utsatta för våld.

”Ju längre tid i hemlöshet desto fler diagnoser. Och ju sjukare de är desto svårare är det att få vård.”

Personen på bilden har ingen koppling till artikeln.

ISTOCKPHOTO

EN NY RAPPORT från Socialstyrelsen visar att risken för självmord är fem gånger högre bland personer som får ekonomiskt bistånd. En annan studie konstaterar att personer som hamnat hos Kronofogden hade dubbelt så hög risk för självmordsförsök än de som fått hjälp med exempelvis skuldrådgivning eller skuldsanering.

– Vikten av att hantera skulder och ekonomisk stress som en del av ett suicidpreventivt arbete behöver uppmärksammas tydligare, säger Ylva Ginsberg, medicinskt sakkunnig i psykiatri på Socialstyrelsen.

Viktigt är det också att socialtjänsten frågar om psykisk ohälsa och eventuella självmordstankar.

– Intrycket är att det inte i tillräcklig hög grad görs i dag. Och även det omvända, att sjukvården och särskilt specialpsykiatri, ställer frågor om patienternas ekonomiska situation.

Mona Thorin, kommunikationschef på socialförvaltningen i Stockholms stad, berättar att en handlingsplan för suicidprevention togs fram för ett par år sedan och har spridits till stadsdelsförvaltningarna.

Enheten för hemlösa och övriga socialtjänstens vuxengrupper arbetar med standardiserade instrument i sina utredningar för att upptäcka självmordstankar. Om klienter uttrycker sådana finns det rutiner för hur det ska hanteras.

Enheten för hemlösa ligger i samma hus som Pelarbacken, öppenvårdsmottagningen för människor i hemlöshet, och därmed finns direkt närhet till vård. Hos Pelarbacken görs det alltid en självmordsbedömning av personer som kommer dit. Alla ska få frågan, precis som att alla också ska få frågan om våld.

– Om nån säger att de har självmordstankar frågar vi vidare om personens mående, om självmordstankarna och eventuella planer, bedömer om det finns överhängande risk i närtid, säger psykologen Klara Essemyr och fortsätter:

– Att nån öppnar upp och berättar är det mest skyddande som finns. Vi möter personen där den är och de är delaktiga i hur vi går vidare. Ibland blir det inläggningar, men oftast behövs inte det.

Vid Pelarbacken finns allmänmedicin, psykiatri, beroendevård, fotvård och tandvård. Den som söker för en ond tand eller fot kan också få träffa en psykolog. Men så ser det sällan ut i vården i övrigt.

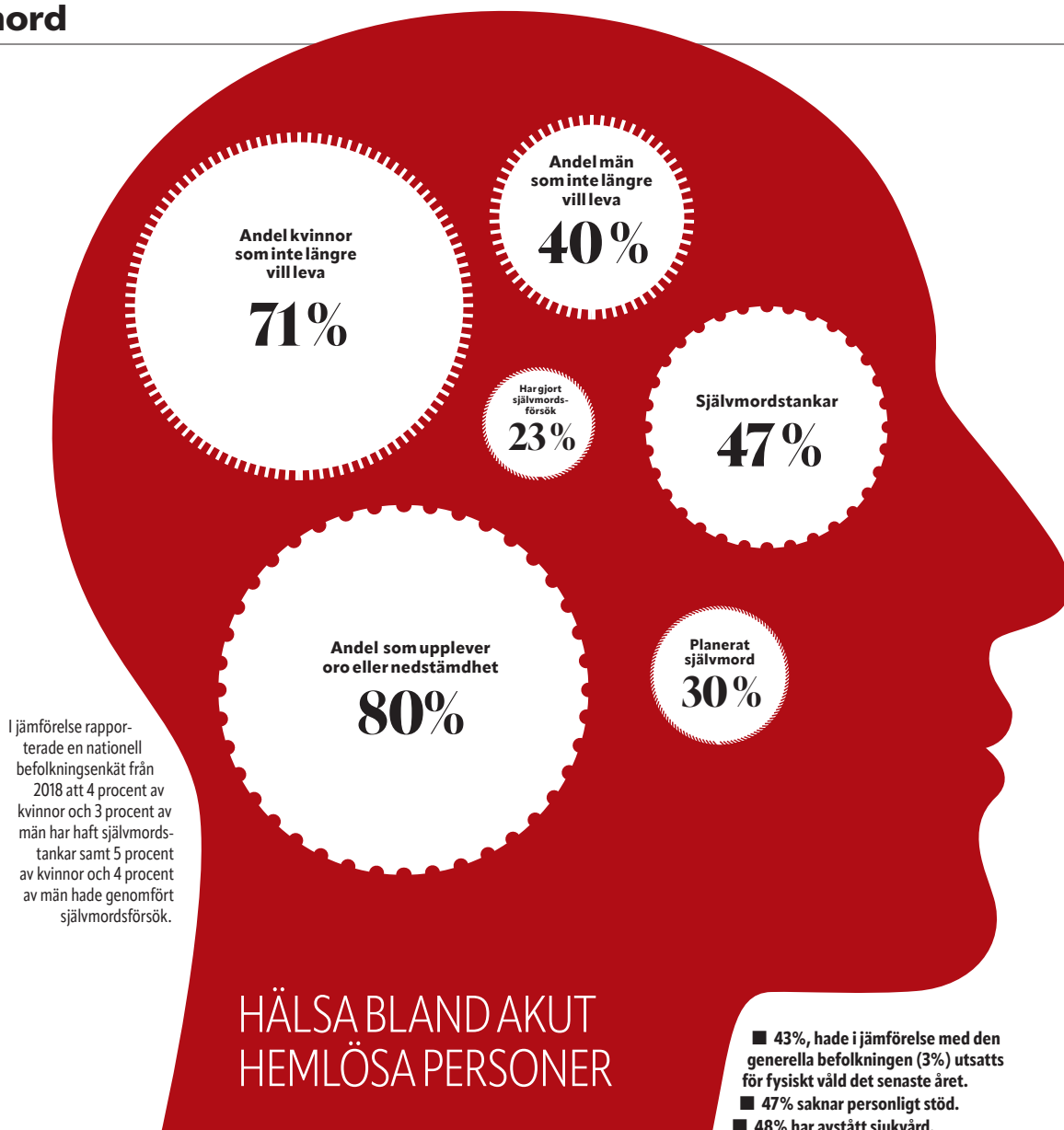
– Sjukvården är väldigt uppdelad, till exempel beroende och psykiatri. Vården är så högspecialiserad – en enhet kan jobba med en enda diagnos. Ofta blir det korta vårdinsatser för väldigt specifika problem, säger Klara Essemyr.

Det ställer till det vid samsjuklighet, där det behövs mer samverkan. ▶▶▶

EKONOMISKT BISTÅND

■ 5 gånger vanligare att personer som får ekonomiskt bistånd hamnar på sjukhus efter självmordsörsök eller annan avsiktlig självskada.

■ Även 5 gånger högre risk för fullbordat självmord.

– Vi behöver prata mer med varandra och inte bara ge kortsiktiga insatser. Den som har störst behov borde få mest vård. Ju sjukare du är, desto mer lättillgänglig behöver vården vara. Bemötande är otroligt viktigt och livräddande.

Bättre samverkan har lyfts fram i flera rapporter och utredningar och Klara Essemyr är hoppfull om att utvecklingen går åt det hållet.

Katarina Kouthoofd, verksamhetschef PRIMAMaria Beroende, säger att de inom beroendeöppenvården och LARO, läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende, arbetar med samplanering med till exempel socialtjänsten, psykiatrin och den somatiska vården.

– Det främjar en högre livskvalitet. Det görs alltid krisplaner och suicidriskbedömningar tillsammans med patienten. Vi har ofta personlig kännedom om patienten vilket leder till att vi är observanta på faktorer som ökad ångest. Vid medicindelning, på till exempel LARO, träffar vi patienten dagligen och kan göra bedömningar utifrån aktuell status, säger Katarina Kouthoofd.

LARO-behandling är i sig livräddande och minskar

risken för självmord. Vid utskrivning från LARO har man tidigare sett det motsatta – risken ökar.

– Före 2016 skrevs patienter ut ur LARO vid sidomissbruk, vilket ledde till högre dödlighet. Nu skriver vi inte ut patienter av den anledningen utan vi stöttar patienten på vår Harm reduction-mottagning. I princip skriver vi inte ut patienter mer än om de inte har kommit under en längre tid. Då lyssnar vi av med socialtjänsten, sjukhus, häkten med mera för att få klarhet. Patienten är alltid välkommen tillbaka.

FÖRGIFTNINGARÄRDEN vanligaste dödsorsaken vid självmord i Stockholm. I landet som stort är det den näst vanligaste. 27 procent av förgiftningar av narkotika och läkemedel är självmord, enligt Socialstyrelsens senaste bedömning. Vid ytterligare 25 procent är avsikten oklar.

Lena Evebark vet inte säkert om hennes mans dödliga överdos var oavsiktlig eller inte. Hans död tog henne hårt, men hon kan inte minnas att hon fick något stöd från socialtjänsten eller vården.

”Själv mord kan vara svårt att förutse. Det kan vara så att det sker när man tror att det har vänt för personen, när livet har börjat ordna upp sig.”

– Stöd fick jag från andra missbrukare och här på Situation Sthlm. Jag pratar med Ingmari om allt.

Ingmari Olofsson jobbar i Situation Sthlms sociala verksamhet och träffar dagligen tidningssäljarna.

– Jag kan höra säljare säga att de inte orkar mer, men de säger sällan uttryckligen att de vill dö.

Men hon minns särskilt ett telefonsamtal från en Situation Sthlm-säljare som ringde för att tacka för allt innan livet skulle avslutas. Ett slags hej då. Ingmari Olofsson försökte hålla kvar personen i telefonen under tiden hennes dåvarande kollega försökte få tag på ett psykteam som kunde åka dit snabbt – de hann fram.

– Själv mord kan vara svårt att förutse. Det kan vara så att det sker när man tror att det har vänt för personen, när livet har börjat ordna upp sig. Under tiden man kämpar och sliter så är man upptagen med det, men när det blir lugnare känner man hur man mår. Personen har harvat så länge och så orkar den inte mer. Det är fruktansvärt ledsamt, tragiskt och hemskt.

I säljarnas café finns en kondoleansbok. I den kan säljarna skriva en hälsning, ett minne eller ett ”vila i frid”. Det senaste året har tre av personerna i boken dött av själv mord.

Efter ett dödsfall är det vanligt att anhöriga hör av sig till Situation Sthlm.

– De har ju så mycket sorg. Det är inte bara att personen har dött, utan också över livet som personen har levt. Och kanske har de inte träffats på flera år. Det kan bli ett långt samtal och det är så skönt att kunna berätta allt det här fina man har sett hos personen, visa foton och kanske nån text. Det är fint, säger Ingmari Olofsson.

Likaså är det många av säljarna som vänder sig till Situation Sthlm när de behöver prata om sorgen efter en förlorad vän.

– Det är trauman också. De finns de som varit med när nån har dött, kanske försökt återuppliva personen, sett den hämtas av ambulans eller kanske följt med till IVA. Vad jag vet finns det ingen hjälp för dem. Jag upplever att de blir lämnade själva med sorgen och traumat. ▶▶▶

FÖRGIFTNINGAR

■ **Drygt 900 personer dog av läkemedels- och narkotikaförgiftning per år 2015-2019.**

■ **48 procent var oavsiktliga dödliga överdoser.**

■ **27 procent var självmord.**

■ **25 procent var avsikten oklar.**

■ **År 2022 dog 814 människor av förgiftning.**

SJÄLVMORD I STOCKHOLM – Forskning och fakta Text Ulf Stolt

Många självmord sker i stundens ingivelse. I hälften av fallen är det ett tidsfönster på tio till tjugo minuter som är det kritiska.

Under den tiden är impulsen som starkast och kan omvandlas från tanke till handling.

Kan man under den tiden förhindra att en person fullföljer den korta ingivelsen att ta sitt liv, kan man ofta förebygga självmordet livet ut. Upp till 90 procent av de personer som överlevt ett allvarligt självmordsförsök dör senare av andra orsaker.

Varför en människa tar sitt liv har ingen enkel förklaring.

Det finns dock tydliga samband mellan psykisk ohälsa och självmord, där många som tar sitt liv har en pågående depression, annan form av psykisk ohälsa eller olika beroenden. Det kan även röra sig om tillstånd som inte är upptäckta.

Det publicerades nyligen en rapport från Försäkringskassan att man i Sverige under 2022 betalade ut närmare 40 miljarder i sjukpenning, den största delen för stressrelaterad psykisk ohälsa och depressioner. Ungefär en miljon svenskar åter antidepressiva mediciner, men synnerligen få av dem kommer att ta sina liv.

PSYKOLOGISKT OLYCKSFALL

Ett begrepp som ibland används inom forskningen när man talar om självmord är termen psykologiskt olycksfall.

Vad man menar med det är att ett självmord är en följd av olika psykiska och fysiska händelser som tillsammans blir alltför belastande – personen blir tillfälligt överväldigad och tappar kontrollen, då man når en punkt där livssmärtan överstiger förmågan och resurserna att hantera densamma.

Man uppskattar att det för varje självmord vårdas fem gånger så många

personer på sjukhus för allvarliga självmordsförsök, att det skett tio gånger så många självmordsförsök och att det är hundra gånger så många personer som har självmordstankar.

Självmordstankar och antalet självmordsförsök är flera gånger så vanligt bland personer som enbart har en förgymnasial utbildning.

FORSKNINGEN

Det forskas en hel del kring självmord, både internationellt och på exempelvis Karolinska Institutet.

Forskarna brukar dela in de åtgärder man tittar på i forskningen ▶▶▶

Personen på bilden har ingen koppling till artikeln.

ISTOCKPHOTO

EMELIE WENNBERG KÄNNER inte att hon fått stöd i sorg eller i hennes psykiska mående, mer än med mediciner och höjda doser. Samtidigt säger hon att hon inte har varit bra på att öppna upp och prata om känslor. Men kanske ska hon snart få påbörja terapi. Hon har nu en bra handläggare på socialtjänsten och ska får två bra case managers som ger stöd när hon flyttar in i en Bostad först-lägenhet. Det är bara en dag kvar tills hon får nyckeln. Hon har räknat ner dagarna.

– Det finns både positivt och negativt i mitt liv just nu, men jag mår bättre.

FÖR LENA EVEBARK vände det efter att hon blivit maniskt, fått en psykos, krossat en flaska och skadat sig själv. När polisen kom sa hon: ”nu ska jag till min man”. De tog henne till psyket.

Det var först efter den händelsen som det gjordes en ordentlig utredning och 60 år gammal fick hon diagnoserna Bipolär sjukdom och ADHD.

– Det gjordes inte förrän det verkligen var kris. Jag tror att det är många som har diagnoser som de inte har fått utredda.

För henne var det mycket som nu föll på plats.

– Det är därför jag har drogat, jag har ju inte fått ro i skallen eller känslorna. Räddningen var att få diagnos och rätt medicin. På Pelarbacken har jag också en som samordnar allt med socialtjänst och beroendevård.

I dag har hon en struktur på tillvaron, rutiner med tidningsförsäljning, träffa vänner och familj och gå på NA-möten.

– Jag har livskvalitet, men jag lever en dag i taget. I dag tog jag ett beslut: att jag ska leva. Jag ska vara nykter och drogfri. Vad jag tar för beslut imorgon kan jag inte veta säkert, men jag har tänkt gå kvar på jorden ett bra tag till. ■

som sådant som antingen minskar risken för självmord, eller sådant som ökar skyddet mot självmord. Och man delar in det i åtgärder som sker på samhällsnivå, lokalnivå eller på individnivå.

Olika former av skydd – exempelvis högre räcken på broar eller hinder på perronger att nå spårbanden trafik – fungerar som risksänkande på samhällsnivå, medan tillgänglighet till sjukvård i stället ökar skyddet. Lokalt kan man exempelvis arbeta med mobbing i skolmiljön.

Forskningen har även tittat på om det går att hitta genetiska markörer

som en förklaring till varför vissa personer väljer att ta sitt liv. Tanken på att hitta ett fåtal gener som har bevisad stor betydelse för att en person ska begå självmord är något som forskningen, efter många och komplicerade studier, tvillingstudier och kompletterande analyser, gett upp tanken på.

FÖRLUST

Men man anser att den genetiska komponenten kring ett självmord ändå är relativt stark, man tycker sig kunna påvisa att den ärftliga komponenten är någonstans mellan trettio

till femtiofem procent.

Förutom genetiken så måste man lägga till faktorer som miljö, tidigare trauman, stressande livshändelser och i samband med det tillgång och åtkomst till medel och möjligheter att begå självmord.

Forskningen har också tittat på hur gener påverkar hjärnans utveckling och förmåga att skapa nya nervceller redan i fosterlivet och förmågan att senare i livet reparera skador. Man såg där att det fanns gener som var inblandade i hjärnans plasticitet, formbarhet och i hur stress hanteras. Vilket skulle kunna förklara att

hjärnan hamnade i ett låst tänkande i en stressad situation.

Även inom fältet beteendeekonomi har man exempelvis tittat på begreppet förlustaversion och gjort olika typer av forskning och studier kring just självmord. Och bland annat sett att personer som är självmordsnära har ett till viss del annorlunda sätt att tänka rörande vinst och förlust.

Personer som planerar att ta sitt liv upplever ett stort och överväldigande lidande. I den situationen ser man vinsten som att undvika lidandet, det är där fokus ligger. När förlusten av det egna livet ställs mot

Antalet självmord i Stockholms län 2022 var 298 personer – 201 män och 97 kvinnor.

För varje självmord vårdas fem gånger så många personer på sjukhus för allvarliga självmordsförsök, tio gånger så många personer har gjort ett självmordsförsök och det är hundra gånger så många personer som har självmordstankar.

Upp till 90 procent av de personer som överlevt ett allvarligt självmordsförsök dör senare av andra orsaker.

Många självmord sker i stundens ingivelse. I hälften av fallen är det ett tidsfönster på tio till tjugo minuter som är det kritiska.

vinsten av att undvika lidandet väljer man att få slippa lidandet.

AVIKANDE STATISTIK

År 2022 var antalet självmord i Stockholms län, räknat både säkra och osäkra, 298 personer – 201 män och 97 kvinnor.

I Socialstyrelsens dödsorsaksregister avviker Stockholm i statistiken på tre ställen. I Stockholm är den vanligaste dödsorsaken förgiftning där det är betydligt vanligare än genomsnittet i landet. Även vad gäller hopp från höjd och föremål i rörelse är de metoderna vanligare i

Stockholm än i övriga landet.

Det finns en annan drogsituation här i stan som påverkar förgiftningsstatistiken, samt en urban storstadsmiljö med höga hus och broar, samt ett utbyggt och vidsträckt nät med spårbinden trafik både centralt och utanför stan som påverkar de delarna av statistiken.

SL har nyligen anställt en projektledare som ska jobba med självmordsprevention i den spårbundna trafiken.

Flest självmord i Stockholms län begås av män över 85 år som har de högsta självmordstalen i befolkningen.

Flest människor väljer att begå självmord på nyårsdagen. Så har statistiken sett ut en längre tid. Det finns teorier om varför. Alkoholkonsumtionen ökar risken för sociala konflikter och aggressiv impulsivitet. Att förväntningar om lycka och välmående under jul- och nyårshelgerna inte infrias och i stället blir till känslor av ensamhet och hopplöshet. Samt att viljan att söka vård kan vara mindre då, dessutom är vården inte lika tillgänglig.

Källor: Karolinska Institutet, Folkhälsomyndigheten, Region Stockholm, SCB, Spes Stockholm.

HÄR FINNS HJÄLP OCH STÖD

■ Vid akut situation ring 112 eller sök hjälp hos en psykiatrisk akutmottagning.

■ Mind Självmordslinjen – chatt via mind.se eller telefon 901 01. Öppet dygnet runt.

■ Mind Äldrelinjen – telefon 020-22 22 33.

■ Jourhavande medmänniska – chatt eller telefon 08-702 16 80.

■ Jourhavande präst – chatt eller nås på telefon via 112.

■ Bris, Barnens rätt i samhället – telefon 116 111.

■ Spes stödlinje för efterlevande – telefon 020-18 18 00.

EN VANLIG DAG

Jag åkte till Brommaplan och sålde tidningar. Det gick lagom bra, jag fick iväg tidningarna på en lagom tid. Plötsligt när jag stod där kom Anita förbi. Vi pratade lite sedan satte hon sig på en bänk på torget som nästan är upptagen för hon ska sitta där. Vi har känt varandra väldigt länge, vi småpra-

tade lite sen fortsatte jag att sälja. Jag promenerade runt torget, när jag går mot Ica snubblar jag till riktigt ordentligt på en gatsten som stod upp lite. Jag liksom flög fram och två tonåringar såg mig och kom fram direkt och frågade hur det gick. Bara bra sa jag och reste mig snabbt upp. Sen gick jag med bestämda steg bort emot apoteket. Där utanför stod jag

också en stund och efter ett tag hade jag sålt alla mina tidningar. Då dyker Helena upp. "Ska du följa med hem på en fika?". "Jaa, det skulle smaka bra". Hon bor ett stenkast från där jag har min säljarplats. Så vi gick hem och fikade hos henne. Jag sträckte fram min hand, titta vad jag har kvar säger jag. Det var så att för ett år sedan fick jag en silvring av henne och

det är lätt att man förlägger den eller byter till en annan ring men jag är så kär i ringen. Man får låta fantasin flöda för det kan vara två blommor, två ormar eller två fiskar, svårt att bedöma. Men i alla fall är det min favoritring. Vi fikade och pratade en stund, sedan tog jag tunnelbanan hem och kollade på tv.

Lena Freij

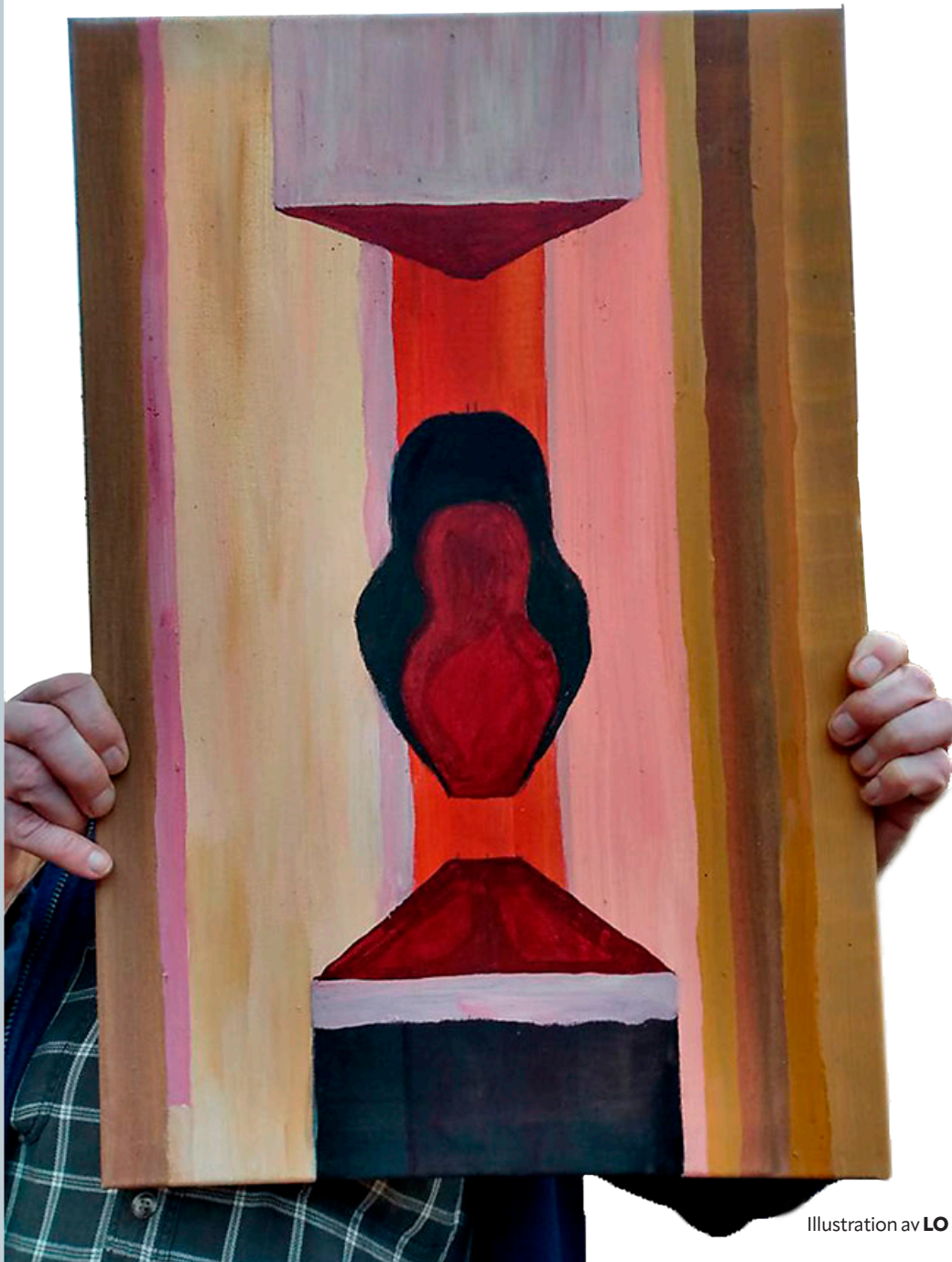

Illustration av LO

FÖLJ OSS PÅ INSTAGRAM

@situationsthlm

I DAG HAR JAG KRATTAT

Nu när vi har kärnvapen plutonium på refill, så låt dem gärna ligga tryggt och låt dem ligga still.

Vi är totalitära demo-krater hypnotiserade av apparater självupptagna med divalater, inga divor här, bara massa skater.

Å runt vi åker i maskinen röster vaddå, en abort till till tiden.

Brillor från Gucci å lakan av siden, inga öppningar än till att jobba i friden.

Jordmånen dålig som stenar i Småland.

Är ingen som ser eller gör det som dem kan.

Inte jag heller. Jag vill inte, man.

Men strecket är draget å så börjar fighten Självvranssakan senaste hypen.

Du tror att du vet när jag vet att du tror, no pasa nada por ejemplo... Though!

Men idag har jag krattat å todas bien Jag stänger min dörr å tackar Gud för ett hem.

Tomas L.

MONOPOLET

De tar en kubik ur metamorfosen
och säljer dig sen å vill
o:a din gås, men
behöver du mjölk från
vallmos blå blommor...
Har du bara förbud
eller lämna walkover...
för även om du
blivit inbäddat barn
å redan sedan länge
har hunnit bli van,
finns ett alternativ,
gift, fritt i stan.
Och om du måste åka dit varje dag,
monopolet totalt om du ska vistas kvar.
Å de säger att den som
spar, är den som har
men har du kvar i dessa tider
å kollar på när barnen lider...
Kanske du bör dra
ditt svärd ur små slidor,
Gizmokvack rollin
blinkin ass, named Igor!
För ingen har verkat
ställa några frågor...
Å undrar sen häpet
varför Roger är droger.
Det roliga är att alla kan peka
men de flesta saknar
förmågan att leka,
eller bara förmågan att steka.
Vi siktar mot himmel
får jorden på köpet,
medan du jagar Mammon
missar därmed löpet.
Har du nå ljus?
Jag minns att jag stöpt ett.
Å vill ni fortsätta jaga
bäst kolla tiden från Götet.

#405

Illustration av Lena Freij

SVARTASTE TÅRARNA

*Förgäves famlar jag efter hennes hand
i ett mörker
för att trösta och förlåta
alla drömmar.
Om natten kan vi mötas och hon ter
sig aldrig så levande,
och våra band till varandra
hårt knutna.
Till innerlighetens gräns vilar vi,
men i sömndrucken morgon
är tomhetens djup, förkrossande, med de svartaste
tårarna lämnade för att varsebli
att jag blivit ensam
på jorden kvar.*

LO

Kvinnofridslinjen är en stödtelefon
för dig som är utsatt för hot, våld
eller sexuella övergrepp.

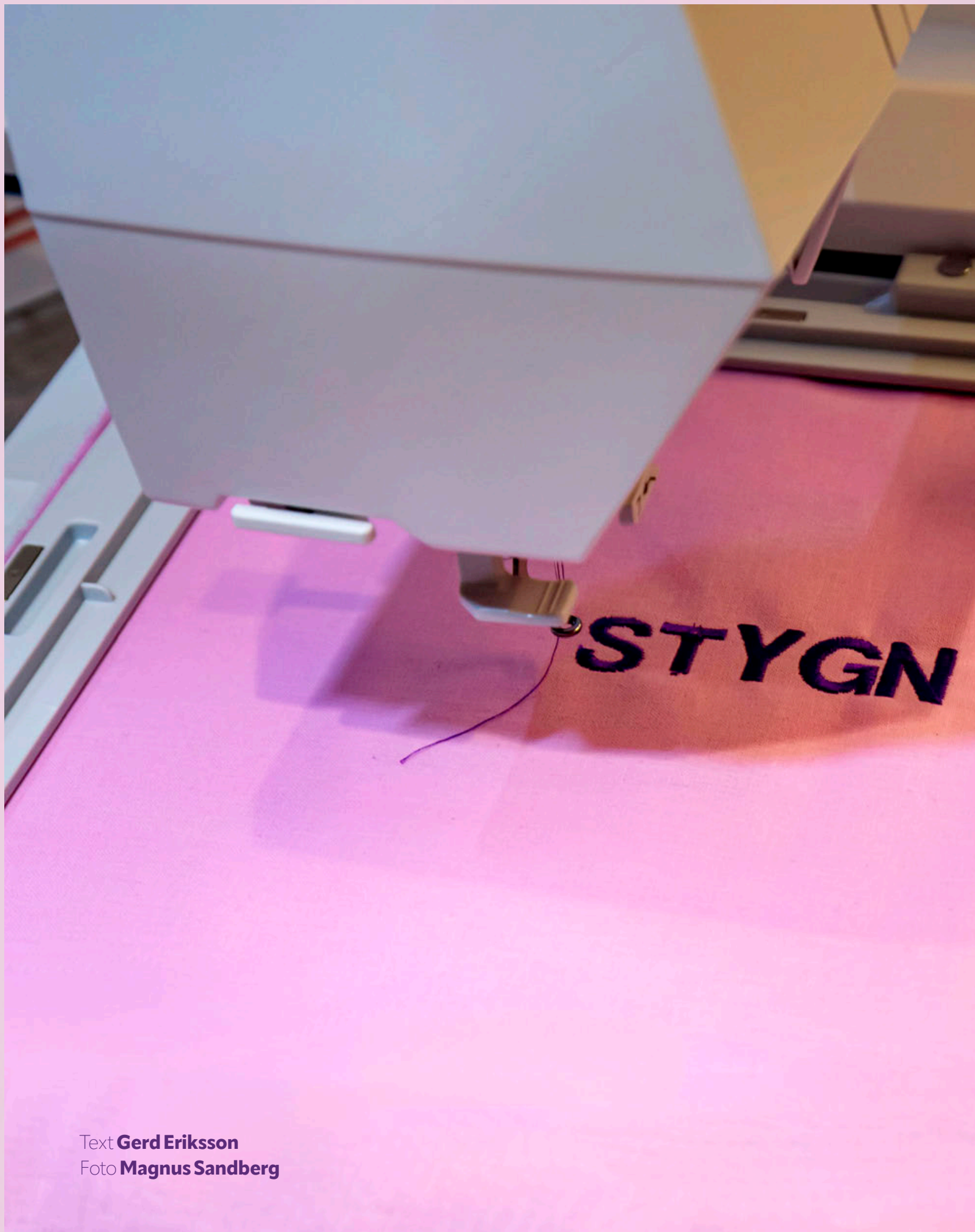
*Ingen fråga
är för liten*

 020-50 50 50
Kvinnofridslinjen

VILL DU VETA MER? BESÖK GÄRNA KVINFOFRIDSLINJEN.SE

Kvinnofridslinjen drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet
och Akademiska sjukhuset på uppdrag av regeringen.

Text **Gerd Eriksson**
Foto **Magnus Sandberg**

STHILM

En symaskin är som en familjemedlem. Det är många känslor kopplade till den. På Stockholms Sycenter har de sålt och reparerat symaskiner i nästan fyrtio år, så de vet. Det är enda butiken i sitt slag i stan och även unga som kollar Tik Tok hittar hit.

TRÅDAR

■ De färger de säljer mest av är svart, vitt, off white och grått.

■ Minst säljer de av lila tråd – just nu.

■ De har en speciell hylla för bomullstråd som är för brodyr och dekorening. De trådarna heter Spagetti, Tutti Frutti och Konfetti.

Det stora skyltfönstret står två skyltdockor som de syr till och byter kläder på med jämna mellanrum.

Som inspiration till både kunder och de som går förbi utanför.

Manliga skyltdockan har en gråblå second hand-skjorta med symaskinsbroderad krage och manschetter. Och ett brunt förkläde som ser ut att vara av läder. Den kvinnliga skyltdockan har en svart klänning med ett rött skärp. Inne i butiken är det symaskiner och färgglada trådrullar om vartannat. På varje trappsteg till övervåningen står en symaskin som lämnats in för lagning.

– Folk älskar sina symaskiner. Vissa är beredda att göra nästan vad som helst för att deras gamla symaskin ska fungera igen. När de lämnar in den får vi ofta höra hela historien bakom hur de ärvt den av sin farmor, fått den på bröllopsdagen eller när de fyllde jämnt. De ringer och frågar hur det går med deras maskiner, säger Ulrika Sandahl, en av ägarna till butiken.

Tidigare var den vanligaste kunden en kvinna i 40- till 70-årsåldern som gillade att sy. Ofta unnade hon sig en dyrare maskin i samband med pensioneringen. I dag är betydligt fler män kunder, nästan hälften. Och en stor del av kundkretsen är tjejer och killar i åldern 15 till 25 år.

– De har inspirerats av sånt de sett på TikTok och vill göra egna unika plagg som ingen annan har. De handlar second

Folk älskar sina gamla symaskiner. Vissa är beredda att nästan göra vad som helst för att deras symaskin ska fungera igen.

hand och syr om. De kan komma in med en t-shirt de klippt isär och vill ha tips på vad de kan göra för nytt med den.

En bra standardmaskin kostar mellan 3 000 och 10 000 kronor. Ulrika Sandahl säger att föräldrar gladeligen är med och sponsrar ungdomarnas köp av symaskin. Uppmuntrar dem att vara kreativa och sy i stället för att fastna framför datorn.

Den yngre kundgruppen gillar också att frihandssy med maskin, vilket är att brodera och dekorera på kläderna efter eget huvud. Då liksom frikopplar man symaskinen och låter nålen och fantasin göra jobbet.

Och så brukar de komma studenter från KTH som står lite försynt vid trådrullarna och trampar innan de kommer med sin fråga. De behöver en maskin för att kunna sy fast alla märken på sina studentoveraller.

– Vi har också en hel del UF-företag, ungföretagare, som köper, hyr eller lånar en maskin. Det kan vara för att sy loggor på gymnastikdräkter eller scrunchies, såna där hårsnoddar i tyg, säger Jessica Strömberg, anställd i butiken.

Värstingmaskinen kostar runt 150 000 kronor. Den är stor som en synthesizer och står på ben. Det är den mest avancerade broderimaskin man kan tänka sig kombinerat med den i särklass bästa symaskinen.

– Det brukar vara kvinnor som gått i pension som köper den och säger att när gubben får motorcykel eller golfutrustning så kan jag få en sån här, säger Ulrika Sandahl.

Susann Fritz kommer in i butiken, hon har varit utan symaskin i tio år och saknar att sy. Visserligen köpte hon en symaskin på IKEA för 995 kronor, men den gick sönder direkt. Nu vill hon titta på en maskin till både sig själv och till en vän som också behöver en. Ulrika Sandahl provkör och visar olika modeller.

Alla som köper en symaskin får en gratis kurs, om de vill. Det innebär att de får komma tillbaka och sitta ner och provköra maskinen och lära sig allt vad symaskinen kan göra.

– Det som är så roligt med våra kunder är att de är skapande och det blir ofta kreativt prat.

Stockholms Sycenter är enda butiken innanför tullarna som enbart säljer symaskiner.

När Janne Sandahl startade butiken 1986 fanns det tretton symaskinsaffärer innanför tullarna, av de låg sex eller sju på Götgatan. Då sålde en symaskinsaffär oftast bara ett märke. Stockholm Sycenter låg första tre åren ▶▶▶

Karin Ribbhagen får hjälp av Jessica Strömberg att lasta i sin symaskin som varit på lagning. Hon hoppas att maskinen ska mata fram tyget bättre nu.

Jessica Strömberg och Ulrika Sandahl ordnar då och då inspirationskvällar i butiken när folk får komma dit och sy. Det brukar rymmas femton personer.

Jessica Strömberg kånkar ut en symaskin som varit på service. Tidigare jobbade hon som undersköterska inom mentalvården. Hon har alltid gillat att sy.

Symaskiner som inte går att laga och som kunden inte vill ha tillbaka kan bidra med reservdelar till andra symaskiner som får nytt liv.

på Odengatan, sen flyttade de till Hågagatan 2, ett stenkast från Stadsbiblioteket och Observatorielunden.

Där ligger de än i dag. Ulrika Sandahl säger att det i princip varit full snurr hela tiden, det vara bara en liten dipp i mitten på 90-talet.

– Jag började jobba här år 2000 och tyckte väl till en början inte att det var jättehejt med en man som hade symaskinsaffär. Nu är det jag och Jessica som står i butiken. Janne håller mest på med symaskinerna till skolorna i Stockholm. Ibland kommer det in damer i nittioårsåldern och undrar var den där unga snygga killen tagit vägen. Han är sextiosex år i dag, säger hon och skrattar.

De har kunder från alla samhällsklasser, hon upplever att de med mest pengar är snålast. Hon kan inte säga från vilka stadsdelar kunderna kommer, men tror att folk kommer från alla delar av stan.

ett litet rum på övervåningen står maskiner som varit på service och väntar på avhämtning. De är märkta med olika lappar. Gul lapp betyder att maskinen inte går att laga och att kunden är kontaktad.

Grön lapp att maskinen är lagad och kunden är kontaktad. Anledningen till att en maskin inte går att laga kan vara att det inte längre finns reservdelar att få tag i.

– Det händer att folk gråter när vi säger att deras maskin inte går att laga. De vill ha sin symaskin som de alltid haft, säger Jessica Strömberg.

På en av de lagade symaskinerna är flera kvitton häftade på en lapp. Kvittona är belopp på 100 kronor och 200 kronor. Det är en äldre dam som lämnat in sin maskin på lagning och betalar av när hon kan. Hon har betalat i två års tid nu.

– Vi hade kunnat efterskänka kostnaden till henne efter så här lång tid så att hon får sin symaskin. Samtidigt är hon bestämd på att hon vill betala så det vore att generera henne, säger Ulrika Sandahl.

Ibland kommer det in damer i nittioårsåldern och undrar var den där unga snygga killen tagit vägen.

En vanlig symaskin för hemmabruk syr **820** stygn per minut.

Telefonen ringer och en kund i andra änden beställer fyra nya symaskinslampor som ska skickas.

En man med en pigg tax kommer in för att köpa en symaskin i julklapp till sin fru. Taxen heter Wilma och mannen Jerker Westlund. Han vill ha en Singer Heavy Duty, har läst att den ska vara bäst i test.

– Det är många som kommer in och frågar efter Singer Heavy Duty. Men vi säljer helst inte Singer längre, de gjorde bra maskiner förut. Nu kanske de har kul färger och ser snygga ut, men syr inte bra och går lätt sönder. Däremot har vi alltid en Singer hemma så att kunderna inte tror att vi bara vill framhålla andra märken. Folk förlitar sig på symaskinstester på nätet, men det finns många riggade tester, säger Ulrika Sandahl.

Jerker Westlund köper en grönvit Opal 7522 GN från japanska Janome och ska hämta ut den inslagen lite längre fram. Köpet är avklarat på mindre än tio minuter. Janome betyder nålsöga på japanska.

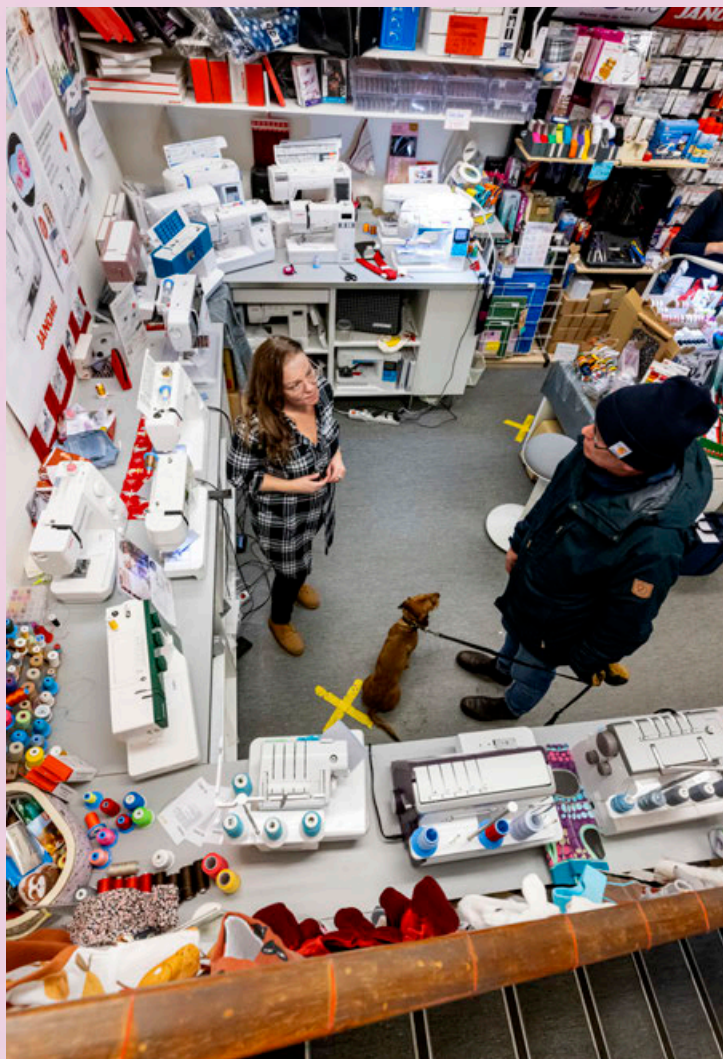
Karin Ribbhagen från Norrbackagatan krånglar sig in genom dörren med en tom barnvagn.

Hon ska hämta sin symaskin som varit inne på lagning. Felet var att den inte matade fram tyget. Hon gillar att sy, senaste grejen är påslakan. Hon syr också varma pyjamasar till ett 6-årigt barnbarn i Italien där hon tycker att det kan vara lite rätt och kallt på vintern. Den pyjamasen syr hon på en dag.

– Min första symaskin var en Bernina, den fick jag i julklapp 1971. 1990 köpte jag en ny Bernina och tänkte att jag kanske skulle lämna den andra i inlösen. Men behöll den ändå om mina döttrar kanske skulle vilja ha den. Men de kan inte ens sy i en knapp. Däremot är mitt tioåriga barnbarn lite intresserad.

Hon får hjälp att lyfta ner sin kära gjutjärns-Bernina på tio kilo i vagnen och sveper en mjuk pläd om den innan hon rullar hemåt.

– Folk kommer hit med barnvagnar, ►►

SYMASKINS-NÅLAR

■ Numret på nålen visar grovleken. Lågt nummer tunn nål, högt nummer grov nål.

■ Storlek 70 används till tunna tyger som siden.

■ Storlek 80 är standardnål och använd till vanliga tyger som bomull.

■ Storlek 90 är till kraftigare tyger eller tyger i flera lager.

■ Storlek 100 kraftiga tyger – kallas också jeansnål.

■ Det finns också stretchnål som används till jerseytyger. Den har rundad spets så att den inte ska göra hål i tyget.

Nu för tiden finns det fingerborgar i silikon så man inte behöver svettas om fingertoppen!

STOCKHOLMS SYCENTER OCH STOCKHOLMS SKOLOR

■ Sedan fem år tillbaka har Stockholms Sycenter avtal med Utbildningsförvaltningen och förser runt hundra grundskolor i Stockholm med symaskiner och service på dem. Tidigare hade skolorna olika leverantörer och olika maskiner. När symaskinerna från skolorna är inne på reparation eller service kan teknikerna hitta både mynt, sprättare, knappnålar eller bitar av en blyertspenna.

resväskor och pirror för att ta hem sina symaskiner, säger Jessica Strömberg.

På disken vid kassan står bra-att-ha-saker vid sömnad. Som en magnetdyna att lägga nålar på vid sidan av maskinen, en speciell sax som man kan ha i handen när man syr utan att tappa greppet, mönsterkritor och fingerborgar i silikon som fingret inte svettas i.

För ett år sedan startade Stockholms Sycenter också en webbshop, de insåg att de var tvungna av konkurrensskäl då de har kunder från hela Sverige. Men de ser till att ligga på samma prisnivå i butiken som näthandeln gör. De tror att folk uppskattar att komma till butiken, den personliga supporten och att kunderna kan komma tillbaka i efterhand och vara med på en kurs eller ställa frågor.

En symaskin i dag är långt ifrån den trampmaskin som tidigare generationer använde. Berninas modell 480, kallas det Gråa Guldets och är lite av symaskinernas Rolls Royce. Den har optisk sensor, tråдавklippare, liggande spole, nålpåträdare och en rad andra finesser.

Det finns elektroniska maskiner och det finns mekaniska maskiner, Stockholm Sycenter säljer ungefär lika många av varje.

Ibland händer det att folk med äldre symaskiner tror att de spökar.

60-årspresenten

Klockan fyra kliver ett par i finkläder in på Stockholms Sycenter. Det är Karin och Robert Lindell från Österskär. Det är hennes sextioårsdag och i födelsedagspresent ska hon få välja en symaskin, vilken hon vill. Det är en present från maken som bokade tid för en månad sedan för att försäkra sig om att hon skulle få visning av olika maskiner.

– När hon fyllde femtio år blev det en sak till hemmet och ett smycke. Hon uppskattar inte smycken så mycket, däremot

gillar hon att sy. Hon har en maskin hemma men klagat på att den är för långsam så jag vill att hon ska ha en riktigt bra, säger Robert Lindell.

Medan Karin Lindell får förevisningar av olika symaskiner tar Robert Lindell en kaffe och några bilder med mobilen för att föreviga tillfället. Efteråt ska de gå på restaurang och sedan på konsert. Allt är en överraskning.

Han berättar att de varit tillsammans sedan de var femton år och att Karin en gång i tiden sydde scenkläder på Oscarsteatern och gardiner och kuddfodral till Laura Ashley. Numer syr hon mest till sig själv och barnbarnen. Hon vill att

symaskinen ska vara snabb och tyst och är trött på att tråden trasslar sig alltför ofta på den där hemma.

Ulrika Sandahl visar först en Bernina 325, sedan går de över till det Gråa Guldets – Bernina 480. Den kan göra 9 millimeter breda sömmar och drar man i tyget blir alla stygn ändå

lika långa, den har större spolar som rymmer mer tråd och en rad andra finesser.

Karin Lindell tycker att det är praktiskt att undertråden kommer upp av sig själv och att den har automa-

tiskt trådklipp. Det gör att det inte går åt lika mycket tråd.

Hon lyssnar, funderar och begrundar. Och bestämmer sig.

– Ska man byta upp sig vill man gärna ha det där lilla extra. Den här maskinen kommer jag ha resten av livet. Och jag syr väl i snitt fem-sex timmar i veckan.

Hon säger att hon är jätteglad över sin sextioårspresent. Den landade på 27 000 kronor, vilket fick henne att tveka först.

– Det är mycket pengar, men under pandemin ökade värdet på begagnade symaskiner så den jag har hemma kan jag sälja till ett bra andrahandsvärde.

Ibland händer det att folk med äldre symaskiner tror att de spökar. De kan vakna av att maskinen syr av sig själv och att det bolmar rök ur den. Det är kondensatorn som kortsluter. Därför ska man aldrig låta sladden till äldre maskiner vara i, säger Jessica Strömberg.

– Många tror att symaskinen inte går att reparera när det har rykt och bolmat ur den. Men det gör den. Slår det däremot ut lågor går den inte att reparera.

Symaskinerna de säljer kommer från Janome, Pfaff, Brother, Singer, Bernina, Bernette, Baby Lock, Huskvarna och Brother, bland annat. En maskin kallar de kort och gott för Ernst-maskinen. Han var sponsrad av det märket tidigare och folk kom in i butiken och ville köpa just en sådan han sydde på i TV.

– Det är sällan folk byter märke när de köper ny symaskin. Har de en äldre maskin som inte går att laga och ska ha ny måste de ha samma känsla runt den, säger Ulrika Sandahl.

När vi lämnar butiken är det två timmar kvar till stängning och Ulrika Sandahl och Jessica Strömberg har sålt sju symaskiner och tror att det kan bli någon till innan de låser och tar ner den röda ”Välkommen in”-flaggan utanför. ■

Kollektivt kul. För små och stora.

GBY

Välkommen till Spårvägmuseet på
Gasverkstorget 1 i Norra Djurgårdsstaden.

sparvagsmuseet.se

SPÅRVÄGS
MUSEET

Forskningsrapport. Kriminologer vill avkriminalisera narkotikabruk.

Den svenska lagen kostar stora summor och människoliv.

FORSKARE VID Stockholms universitet har gjort det som Narkotikautredningen inte tilläts att göra – utreda kriminaliseringen av narkotikabruk. I rapporten ”Bruk och Straff”, beställd av Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, har de tittat på effekterna av lagen som 1988 gjorde narkotikabruk straffbart.

Kriminaliseringen framträder som kostsam, ineffektiv och skadlig. Inget av målen med lagen har uppnåtts – tvärtom.

– Slutsatsen är att varken utbudet eller konsumtionen har minskat, problemen är inte min-

dre och dödligheten har ökat, säger Felipe Estrada, professor i kriminologi, som tillsammans med kollegorna Albin Stenström och Henrik Tham har skrivit rapporten.

Den andel av polisens resurser som används till narkotikabrott har ökat, framför allt innehav och eget bruk. Narkotikabrott är det vanligaste brottet bland unga och forskarna lyfter fram det faktum att de hamnar i brottsregistret och kan få svårigheter att få ett jobb.

Kriminaliseringen bidrar också till stigmatisering av brukare.

– Jämför vi med våra nordiska grannländer har Sverige minst skademinimerande insatser och vi är det enda land som masstesttar genom blodprov. Lyckas vi bättre tack vare den politiken? Det verkar inte så.

Forskarna föreslår att en utredning tillsätts i syfte att avkriminalisera eget bruk och mindre innehav. De vill se en övergång från straff till vård, skademinimering och prevention.

– Rapporten har redan fått mycket uppmärksamhet och det har satts en bild som har fått mer legitimitet – vi borde göra bättre. Rapporten kommer även att

vara kurslitteratur, säger Felipe Estrada.

Han hoppas att det ska bli en ordentlig politisk debatt.

– Att några med makt vågar förhålla sig till den kunskap som har tagits fram och föreslå en ny riktning. Men som kriminalpolitiken ser ut just nu med skärpta straff och hårdare tag, så tror jag inte att stadsbärande partier vågar sticka ut hakan.

EN DRYG VECKA efter att rapporten hade släppts hölls en debatt i Sveriges riksdag om rättsväsendet. Rasmus Ling (MP) frågar justitieminister Gunnar Strömmer (M) om regeringen under mandatperioden kommer att tillsätta en utredning av kriminaliseringen.

Som svar får han ett tydligt nej.

Gunnar Strömmers utgångspunkt principiellt sett är att ”kriminaliseringen har goda skäl för sig, både normbildande i samhället och möjligheten att hjälpa dem som är utsatta för ett allvarligt missbruk.” Han

”Jämför vi med våra nordiska grannländer har Sverige minst skademinimerande insatser.”

ISTOCKPHOTO

nämner att straff i en vålordnad skyddad miljö i olika behandlingsprogram kan vara en möjlighet vidare. Han blir inte "riktigt klok" på argumenten om en avkriminalisering och "förstår inte dem och sambanden".

Felipe Estrada anser att det inte längre handlar om brist på kunskap, för den finns att tillgå.

– Det handlar om en ideologisk hållning på bekostnad av hälsa och mänskligt liv.

Det har påpekats att en utredning skulle sända fel signaler, vad säger du om det?

– Svenska visionen om det narkotikafria samhället har förhindrat varje steg för att göra livet drägligare för människor som är fast i beroende. Det tog lång tid för Sverige att erbjuda substitutionsbehandling och rena sprutor, med samma argu-

ment – det sänder fel signaler. Det är att fastna i åttioalstänket om att avskräcka. Det går emot forskningen.

Ni föreslår en utredning i syfte att avkriminalisera, vad behöver man titta på där?

– Vi kan inte ta till exempel Portugals modell rakt av, vi behöver anpassa efter svenska förhållanden. Huvuduppgiften för en utredning är hur vi organiserar det och använder resurser. Det behöver ske en omfördelning. Antingen använder polisen de resurser som frigörs till att bekämpa mer allvarliga brott och att det tillsätts nya medel för prevention och skademinimering. Eller att medel från rättsväsendet går till prevention, skademinimering och socialtjänsten. I dag lägger vi mycket resurser på ineffektiva åtgärder. ■

"Borde inte vara kriminellt att ha en sjukdom"

Situation Sthlms säljare Micke Andersson och Fredrik Ekeland skulle vilja se en avkriminalisering av eget bruk av narkotika.

– Det tjänar inget till att straffa och döma dem som har hållit på länge. Det borde inte vara kriminellt att ha en sjukdom, säger Fredrik Ekeland och tillägger att han inte vill att unga ska få tag på droger.

– Jag önskar inget barn att börja med droger, men jag tror inte att lagen har effekt på det. Det har inte haft nån

Micke Andersson och Fredrik Ekeland.

avskräckande effekt.

De har hört om personer som har dragit sig för att ringa ambulans för att de inte vill "torska".

– Jag skrev inte in mig på sprututbytet förrän för ett år sen, för att jag inte ville finnas med i nån

register. Fast man blir ju inte polisanmäld där, säger Fredrik Ekeland.

Han upplever inte att han har några stora problem med polisen.

– De vet att jag använder amfetamin och tycker väl att det är onödigt att punktmarkera mig.

Micke Anderssons upplevelse är att polisen inte "trakasserar" på samma sätt som tidigare.

– De har blivit bättre det senaste halvåret. Jag upplever att de tar för innehav, men inte om man har det i kroppen.

LARS BRUNIN

Allvarliga brister inom tvångsvården

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har i en tillsyn av psykiatrisk tvångsvård för barn och unga upptäckt allvarliga brister. Det allvarligaste är att olagliga fastspänningar sker. Den tvångsåtgärden får endast ske vid omedelbar fara där andra åtgärder inte räcker till.

Dessutom händer det att uppföljningssamtal sedan inte har erbjudits, att barn och unga spänns fast utan beslut från behörig läkare och att dokumentation om tvångsåtgärden saknas.

IVO har granskat 26 verksamheter och funnit brister i 21 av dem. För elva är bristerna så allvarliga att vårdgivaren måste redovisa hur man ska komma till rätta med dem.

Kritik riktas också mot kvalitetsarbetet, vårdmiljön, personalens kompetens och att det saknas barnrättsperspektiv.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att stärka den barn- och ungdomspsykiatriska tvångsvården.

– Det finns ett stort behov av tydlighet och stöd för hur barn och unga ska vårdas. Bristerna som IVO pekar ut handlar bland annat om personalens kompetens, och att det saknas information till barn och unga om deras rättigheter.

Inom uppdraget har Socialstyrelsen tagit fram, och fortsätter att ta fram, stöd till både personal och barn, säger Charlotte Nymberg, projektledare på Socialstyrelsen.

Barnrättsboxen gör placerade barn delaktiga

Organisationen Maskrosbarn utvecklade "Barnrättsboxen" i samband med att barnkonventionen blev svensk lag 2020. Den gör barn mer delaktiga i kontakten med socialtjänsten. Nu har Maskrosbarn gjort en särskild barnrättsbox för

placerade barn. Här finns bland annat "Termometern" som kan få barn att prata om hur de ser på placeringen och planeringen framåt, samt två frågekortlekar som hjälper barnet och socialtjänsten att ställa frågor till varandra.

70000

personer hade ett problematiskt narkotikabruk 2020. Folkhälsomyndigheten har analyserat olika registerdata som visade att det varierade mellan 63 000 och 83 000 personer åren 2007–2020. Det är fler än vad tidigare undersökningar har visat.

15

procent av gymnasieeleverna har använt narkotika. För första gången har CAN analyserat hur stor andel av dem som använder ofta – en tiondel.

ORD FRÅN GATAN

”Morrn åxå! Kvinnofängelset på den där elektroniska svarta fan!”

Första meningarna i den första texten på den första av säljarnas sidor i tidningen, premiär i marsnumret 1997. Skrivna av Bo ”Blomman” Blomberg, känd för låten ”Dom borde tjacka spikskor”.

HALLÅ

Lägesrapport från en säljare

JOHANSSON

Tony Kylskogs tält i Hammarby Sjöstad revs. Nu har han hyrt ett hus via Blocket.

Skönt att flytta till eget

Tony Kylskog har bott lite överallt – ute, inne, polares soffor, härbärgen, trappuppgångar. Men före jul flyttade han i ett hus han hyrt ute på Ingarö.

När revs tältet du bodde i tidigare?

– I somras. Jag hade det uppslaget i Hammarby sjöstad, uppe på berget

bakom skolan, längst ner där, jag fick vara ifred bra. Jag hade bott där i ett år, kanske ett och ett halvt.

Hur fick du tag i huset?

– På Blocket. Jag svarade på en annons där. Jag ska flytta in i veckan nu, så i några dar nu bor jag lite på undantag hos en polare. Det ska bli väldigt skönt att flytta till eget.

– Jag köpte mitt första hus när jag var 22 år, det är ett tag sen.

Gillar du skärgården?

– Nja... jag har ju haft båt i många år, nästan hela livet, jag har jobbat nere i Pampas Marina i Solna. Men jag fiskar inte. Och jag gillar verkligen inte att vinterbada. Men jag minns när jag var i Grekland en gång och jobbade, då gick jag ner på natten och badade – men det var ju inte direkt vinterbad.

ULF STOLT

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

”Jag är glad att jag kan bidra med något, och så är det en jättebra tidning som skriver om det som är viktigt, om livet.”

”Jag ska ge den till min kompis som jag är på väg för att träffa. Hon bor i Norge men hon köpte jämt Situation Sthlm när hon bodde här – i början köpte hon av alla säljare, flera nummer varje månad.”

”Tack själv för att du frågade mig. Jag sa först nej men ångrade mig och ropade på dig.”

Du gör en viktig insats för dig själv och medmänniskorna i farten.”

Det är bara roligt att köpa tidningen och jag läser den från pärm till pärm.

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren Sandra tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

STÖD SOM FÖRÄNDRAR LIV

TACK TILL:

Huvudsponsor **SBAB** för att ni bidrar till yttrandefrihet, café och motiverande samtal till säljarna.

THE&PARTNERSHIP för kampanjer som låter stockholmarna möta säljarna

CLEAR CHANNEL för att ni hjälper Situation Sthlms säljare att synas i staden

MANNHEIMER SWARTLING ADVOKATBYRÅ för juridisk rådgivning

BRANDKONTORET för ert engagemang

EINAR MATTSSON för ert engagemang

NORDLO för vår it-support

BACKBONE 4 MEDIA för fint samarbete

MELANDERS BLOMMOR för begravningsblommor när vi hedrar säljare

ELWING & CO för fint samarbete

ELIS för fina, rena mattor till säljarcaféer

LOOPIA för vårt hem på webben

FASTIGHETSÄGARNA för ert engagemang

Tack till Situation Sthlms annonsörer.

Tack till Situation Sthlms Företagsprenumeranter.

Tack till Situation Sthlms Företagsprenumeranter Premium/Deluxe:

2BK Arkitekter
afa Försäkring
Aimo Park
Akademikerförbundet SSR
Akademikernas a-kassa
ALLBA
Arvet Trä
Ambea
Anders Bodin
Aphos Förvaltnings
Bengt Dahlgren AB
Brokerway
Bostadsstiftelsen Signalisten
Byggnads
Chinateatern
Constant Clean AB
Danvikshem
Dina Försäkringar
Ersta diakoni
Finance Recruitment
FF Profilreklam
Flinks

Gibon
Grönsakshallen
Gustavsberg/Ingarö Församling
H2M
Hertz
HRM Affärsutveckling
Indutrade Industrial Components AB
inResonance
Iterum Education
Jörgensens Rör
KEAB Gruppen
Konsumentföreningen Stockholm
KPA Pensioner
Lensway Group
M3 Bygg
M Ekholms Konsulttjänst
Memfis
MIKAS
Norrenergi
Nyfors
Oscars Teatern
Paracom AB

Playground Music Scandinavia
Samtrans Omsorgsresor
Sandart & Partners
Securitas
Skandinaviska Människorättsadvokaterna
Nytida H-huset
Skandinaviska Gasprodukter
SK Rörinstallationer
Skåvsjöholm
SKB
Wallfast
STC Financial
Svalner
Swegon
Sv. Kyrkan Vantörs Församling
TL Bygg
Trona Patentrådgivning
Tryggsam
Vara Vård och Fastighet
Vision
Värmex AB
Wallenstam
YTTEC

SITUATION

S T H L M

Företagsprenumeration

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

3dO arkitekter ab

Mekonomen

Stockholmshem

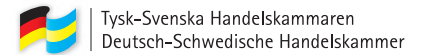
MEMFIS

MIKAs
Etabl. 1986
STOCKHOLM

norrenergi

ParaCom AB

Sandart&Partners

IMPERIET VITTRADE SÖNDER

När rockbandet Imperiet meddelade att de slutar på sensommaren 1988 var de Sveriges absolut största band. Själva hade de nått vägs ände.

MUSIK Det var Joakim Thåström som ringde de andra medlemmarna – ”Jag tror jag ringde till Falk först” – och meddelade att han fått nog. De redan inbokade spelningarna under hösten och vinter skulle genomföras, men sedan var det över.

11 september 1988 på Ritz vid Medborgarplatsen är officiellt sista spelningen – förutom två

efterslätrande bokningar i Nicaragua och en i Costa Rica i december samma år.

Mellan debutskivan *Rasera* 1983 till den sista skivan *Tiggarens tal* 1988 hinner Imperiet med att turnera Sverige upp och ner och i sidled flera gånger än de skulle vilja, ligga på Svensktoppen, vinna branschpriser, ha för undermåligt management och ta för dåligt betalt, samla in pengar till ANC och Nicaragua och köra slut på sig själva med en skiva på engelska som ingen egentligen ville göra.

Dessutom – släppa en mängd

lysende låtar, både på singlar, mini-LP och LP-skivor. Bland andra ”Var e vargen”, ”Holländskt porslin”, ”Saker som hon gör”, ”Bibel”, ”Kriget med mig själv”, ”Alltid rätt, alltid rätt”, ”Höghus, låghus, dårhus”, ”I hennes sovrum” och ”Blå himlen blues” – det fanns en bar på Sveavägen som hette Blue Heaven Bar där Joakim Thåström kom på låten, berättar han i bookkletttexten till vinylboxen *Silver, guld och misär*, släppt 2017.

Imperiet bildades ur ruinerna av Ebba Grön, som i februari 1983 meddelade att de lägger av.

Två årtidigare hade Rymdimperiet bildats av Joakim Thåström och Stry Terrarie, tanken var då att ha ett utlopp för låtar och musikaliska idéer som inte funkade i Ebba Grön. På hösten 1981 släppte de första singeln ”Vad pojkar vill ha”. När Ebba Grön splittrades tog de återstående medlemmarna in Christian Falk på bas och gamla Ebba Grön-råddaren Per Hägglund på saxofon.

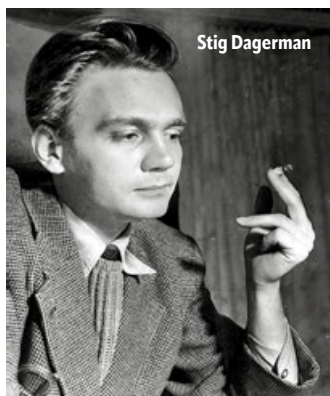
Och kortade namnet på bandet till bara Imperiet.

ULF STOLT

Dokumentären *Ett hjärta är alltid rött* har premiär på Folkets Bio 19 januari.

I texten "Vårt behov av tröst är oändligt" skriver Stig Dagerman om depressionens sju askar, att det i den sjunde asken ligger ett rakblad, ett gift, en kniv, ett djupt vatten och ett språng från hög höjd. Att livet varje dag måste försvaras. Med premiär 17 januari startar Uppsala Stadsteater sin AW. Texten framförs av skådespelaren Simon Reithner, till pianospel av Emil Ingmar.

Stig Dagerman

MARTA THUSNER

Ger upprättelse till bastarder

DANS Dansaren och regissören Anna Vnuk känner inte sin pappa. Efter 49 år ska hon nu göra upp med någon som inte är – och aldrig har varit – där. I föreställningen Anna Vnuk är Bastarden säger hon hej då till skammen av att vara oönskad och bortvald.

– Jag har bestämt mig för att komma ut innan han dör. Jag går inte med på att vara nåns hemlighet längre. Det är ingen hämnd eller så, det är existentiell för mig. Jag hoppas publiken ska känna tillförsikt till att man via

konst och gemenskap kan brösta det man känner sig maktlös inför.

Anna Vnuk vill tillsammans med publiken och sina favoritdansare använda dansen till att gro nya rötter. Och ge upprättelse till alla bastarder.

– Vi ska pyssla om bastarden, lyssna på henne, dansa med henne och till sist, när hon är redo så begraver vi henne. Det blir kul, säger hon.

MARIA HAGSTRÖM

Anna Vnuk är Bastarden har premiär på Unga Klara 26 januari.

PETER LINDGREN/TT

Killinggängets humor får sin förklaring

DOKUMENTÄR "Killinggänget" definierade humorn på 90-talet för alla under trettio år. Med tv-serien *I manegen med Glenn Killing* 1992, krogshowen med samma namn på Berns året efter och *NileCity 105,6* från 1995 – med karaktärer som Percy Nilegård, radioprataren Glenn Killing och brandmästaren Greger som åt räkost direkt ur tuben – skapade man sin egen humorform.

Nu kommer dokumentären om Killinggänget – Martin Luuk, Johan Rheborg, Andres Lokko, Henrik Schyffert, Robert Gustafsson och Tomas Alfredson, tidigare medlemmen Jonas Inde medverkar inte.

Killinggänget har både gjort långfilm, *Fyra nyanser av brunt* 2004 samt en uppsättning på Dramaten, *Drömmen om Herrön* 2009.

Andres Lokko lyfter bland annat fram ensamheten som en central del av gruppens humor.

– Det är skönhet och fullhet och ensamhet och elakhet och vilshet och ondska. Och lite humor också, säger Martin Luuk.

ULF STOLT

Berättelsen om Killinggänget sänd på SVT 3 januari 2024.

63,6

procent. Så mycket minskade antalet sålda, nyttgivna titlar med översatt facklitteratur de senaste fem åren. Vilket oroar Förläggarförbundet: "Utan översättningar går vi miste om betydelsefulla författarskap".

NY BOK OM SKULDSATTA SVENSKAR

BOK Svenskarna är högt belånade per hushåll – inom EU är det bara invånarna i Danmark och Luxemburg som är mer skuldsatta.

Och Stockholmarna – till stor del beroende på bostadsmarknaden – är högst belånade i Sverige.

Lena Pettersson, reporter på Aktuellt-redaktionen på SVT, har skrivit boken *Skuldsatta* om den svenska skuldsituationen – som anses helt normal men som egentligen är exceptionell. Sverige är ett rikt land där människor belä-

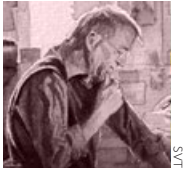
nar sig både i goda och svåra tider – för att bo, utveckla företag, utbilda sig eller konsumera. Men skuldsituationen kan vända. En lågkonjunktur, pandemi, skilsmässa eller en lång sjukskrivning kan snabbt skifta skulderna till ett oöverstigligt problem.

Med livet som insats.

I *Skuldsatta* beskriver hon skuldsättningens mekanismer, dess historia, hur politiska beslut och finansbranschen drivit på den svenska skuldutvecklingen. Och möter flera "evighetsskuldsatta".

ULF STOLT

TRE KORTA

TV

"Hej och tack för mig"
Tom Alandh

Presenteras som "dokumentärfilmaren Tom Alandhs avskeds-epos". Bör bli ett alldeles fantastiskt program. På SVT söndag 7 januari.

TEATER

"Konspiration"

Nyskriven pjäs av Erik Uddenberg, i regi av Suzanne Osten. Om Sverige från sextiotalet fram till nu. Bygger delvis på intervjuer med människor om hur deras syn på samhället förändrats. På Lilla scenen, Dramaten.

INSTAGRAM

alejandrofuentesbergstrom

I korta filmade inlägg – han finns på youtube också – visar han upp sitt liv, sitt välorganiserade hemmakontor, sina pärmor och sin ordning.

PER KRISTANSEN

Allt går för Loney Dear

MUSIK Från deras mytomspunna studio, belägen på östra Södermalm, har Loney Dear – riktigt namn Emil Svanängen – tillsammans med producent Emanuel Lundgren, spelat in kommande skivan *All Things Go* som släpps 19 januari. En andra singel, "Plume", släpptes i december.

Loney Dear firar i år 20 år som artist i år.

Genom åren har han framträtt i flera olika musikaliska skepnader: som soloartist, med ett litet eller stort band, med jazzensemble, symfoniorkester eller blåsarsymfoniker.

Med en dikt beskriver han singellåten "Plume" så här:

"En rastlös dröm i nattens skogar. Börja i slutet, sorglösa viskning över trädtopparna.

Det här är dom andra världarna, påfågeln's fjädrar. Ikaros lånta vingar fästa vid skuldrorna. Tennesoldater och papier-mache, små krigsherrar vid utsträckta landskap.

Förlora mot väderkvarnarna, återvänd till fots. Men om allt ändå skulle förloras, varför offrade du dina mest kära?"

Peter Gabriel kallade hans förra skiva *A Lantern and a Bell* för "the work of a master".

ULF STOLT

Loney Dear spelar i Uppsala 27 januari, på Södra Teatern 8 februari

"Kriget med mig själv", Imperiet

LÅT Första låten på sidan två av en sexspårs mini-LP som släpptes 1984.

En gitarr-bas-och-trummor-rocklåt med väl inramade harmonier och en ackordföljd som limmar sig direkt i huvudet.

Låten har ett lite segt men hårt sväng, en underbart spinkig och taggig gitarr som driver riffet låten hänger runt och Joakim Thåströms röst pressar sig mot stängslet.

Texten talar rakt ut till lyssnaren, det finns en rad för alla att spegla sig i, det finns bilder i låten som berättar allas liv. Och som får lyssnaren att tro stenhårt på att det är sångarens eget liv det handlar om. Som han sjunger om bara för dig.

Om en mun till för att kunna andas, ett hjärta till för att inte stanna, om att va förlorad i kriget med sig själv.

Att Joakim Thåström fortfarande har med låten i setlistan live – och har haft från och till under hela sin solokarriär – får tolkas som att det är en låt han kan hitta tillbaka in till kärnan av, oavsett sin ålder.

Jag har sett den i flera versioner live genom åren och den brukar alltid få både Joakim Thåström och bandet att ladda ur ordentligt.

ULF STOLT

"De hatar staden. De ska ta bort alla gator, det ska lukta gott. Stockholm håller helt på att förstöras av alla uppgrävningar och bilfria stråk och sådant där."

Författaren Lena Andersson ger inte mycket för "gröna, urbana liberaler" när hon intervjuas i DN 8 december.

Förra månadens krysslösning.

		ÅR 1984	C	N	ÅR 1984	S
		D	R	Y	G	J
		L	Ö	P	B	A
		B	E	S	E	G
		S	E	T	I	R
		S	T	N	A	N
BOKMÄRKE	ALTRÄ					
EYELINER	MAREM					
STORTJUTA	OFLIN					
TICRÄD	GETÖGA					
SKRAL	KIVRAR					
BUKTER	TYALUN					
LAOS	GENTUTGÄ					
VRETA	NITASL					
PANNBAND	DET DIKT					
ROYR	UAV					
NIOR	HAK					
FARHAGA	OTTOVA					

						HÖG TRAVE ELEKTRO- NIKJÄTTE	BEUND- RANSVÄRD STYRELSE SOM FÖR- SVANN	VIS GUD	HARVAR
TOGS OM OCH OM ÄR ANTIK KLOCKA									
KORG- MATE- RIAL						GREKISK BOKSTAV LENA		KAN SEGRAR VARA	
TOG TILL SIG							SVÄNG- FRI FLICKAN		
TRÄTA	DE ÄR INTE FULL- LÄRDA	DAM MED DAGBOK	STÅR EMOT JAGET	DET FINNS I STOPP- VARIANT	INGA TREV- LIGA GÄSTER				
KONTROL- LERAR BEVIS SKOGS- FÅGLAR							GÄR HEM I HEMSE		
					BEHÄLL- NINGAR DAL- GÅNG				DRÖNAR
SNÖ- BOLLS- KRIG							FIRAR MED ELIAS ANESTESI		
KAN FÖR- STÄRKA		FÖLJER ZETA MINI- AFFÄR				GJORDE Å MEN INTE Ö FYRA FÖR CAESAR		ÄR UNDER BATAR FÖRSTÖRA HEJ VILT	
BUBBEL I GLASEN				HÄR SAGT JA BLIVIT BLÄST			TYGDUJUR SNOK- TILLHÅLL		
DEN KAN SITTA PÅ TRÄD	MITT I AFRIKA HESA LÄTEN		UTVECK- LINGSSTA- DIERNA SKAGEN- MAT						DANSK Ö
AN- VÄNDS VID STÄD- NING						KAN FÖLJA DIKT	SITTER HOP- KRUPEN		
					KAN SITT LANTBRUK DE FÖRE DETTA				TILLTA- LAR FÅ
FÖR LITEN	TID SOM INTE ERSÄTTS BLIR MINST BÖJT						DEN BLAN- DAS MED WHISKYN KAN OSA		
HÄN- VISADE		GÖR OFTA KLIPP BILDADE BUBBLA			JÄRN- DAM ÄRAR- BETA		FILM- JOBBS ÄDEL TRÄD		
								GÖR BOK BILLIG	
SÖM, FOG			FIXAS SNABBT MED IHOP				MOTOR- CYKEL TILL VARDAGS		

Lös, skicka in och vinn

Som en liten paus i lösningen tycker vi att du nu, när du bläddrat ända hit, ska hämta en penna, lösa korsordet och skicka in det till oss.

Via vår intrikata slumpgenerator kommer sedan tre vinnare att dras bland de inskickade rätta lösningarna.

Den stolta vinnaren belönas med samlingskivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga* från det prisbelönta radioprogrammet *RadioSkugga* från 2012.

Andra och tredje pris är ett nyckelband med *Situation Sthlms* logga på.

Kryssvinnare #310:

Lotta Danielsson,
Farsta

Nyckelband:

Anna Schulstad,
Husby-Rekarne
Eva Andersson,
Stockholm

Se förra månadens lösning på sidan 46.

Skicka in ifyllt kryss senast **30 januari** till:

Situation Sthlm
Torkel Knutssonsgatan 37
118 49 Stockholm

Eller digitalt till:
red@situationsthlm.se

Namn: .....

Adress: .....

Postadress: .....

©TankeportFoto: Shutterstock

Stockholmskryset är ett samarbete mellan Situation Sthlm och tidningen Kryset, en månadstidning för alla kryssintresserade.

KRYSET

ISTOCKPHOTO

Fem sopåkare misstänks för att tömma sopor åt restauranger och företag mot svart betalning.

Januari 2010. Skräpmat, brödrostar och illegal sophämtning.

FÖRFÖRSTAGÅNGEN sedan september förra året hamnar Sverigedemokraterna under riksdagsspärren, med 3.2 procent i Skops senaste opinionsmätning. Även Kristdemokraterna ligger under spärren.

Det väntas bli ett rekordår med skräpmail. 350 miljarder skräppostmail per dag kommer att skickas, enligt det amerikanska IT-företaget Cisco. Anledningen är att det finns enorma

summor att tjäna på olika virus och spamattacker.

De varor som byts mest efter jul är spel, filmer och brödrostar.

På återvinningsstationerna i Stockholm tas hundra tusen julgranar omhand – och på trottoarer och osanktionerade uppsamlingsplatser på gator och torg. 200 granar kan omvandlas till el som räcker för att under ett år driva en kyl och frys.

En vårdcentral i Stockholm

misstänks ha registrerat falska läkarbesök för att få mer betalt.

SL:s förköpsremisor fasas ut under året och ersätt med Accesskort, både månads- och sjudagarskort. Förköpsremisorna har funnits sedan 1973.

HOVRÄTTSFÖRHANDLINGEN

i målet rörande mordet på femtonåriga Therese Johansson Rojo inleddes.

Miljödebatten och dubbdäcks-

förbudet på Hornsgatan har gjort att andelen dubbdäck i innerstaden i Stockholm under ett år har minskat från 70 till 50 procent.

En trettioårig kvinna i Bromma döms till ett år och fyra månaders fängelse för att ha misshandlat och svält sina barn, sju och fem år gamla. Barnen har omhändertagits av socialtjänsten.

Filmen *Snabba Cash* har premiär.

Hammarbybacken har hittills i år sålt lika många liftkort – cirka 9000 – som under hela förra året.

First Aid Kit albumdebuterar med *The big black & The blue*.

Fem anställda på ett sophanteföringsföretag varslas om uppsägning efter att företaget upptäckt att de tömt sopcontainer på restauranger och företag som saknar avtal om sophämtning. De misstänks för att tömma soporna mot svart betalning.

Polischef Göran Lindberg – med smeknamnet ”Kapten Klänning” för sitt idoga jämställdhetsarbete inom polismyndigheten – anhålls och häktas, misstänkt för våldtäkt på barn, alternativt förberedelse för samma brott. Åtalet kan komma att växa.

Första säsongen av *Solsidan* börjar visas.

Stor explosion på en bensinmack i Gubbängen. Vid tankning tog männen fel bränsle till bilen – biogas i stället för etanol. Båda männen fick föras till sjukhus, ingen av dem livshotande skadade.

ULF STOLT

1995 Partnerskapslagen – att personer av samma kön juridiskt kan reglera sitt parförhållande - börjar gälla från 1 januari. Partnerskap kan dock bara ingås inför en civil myndighet.

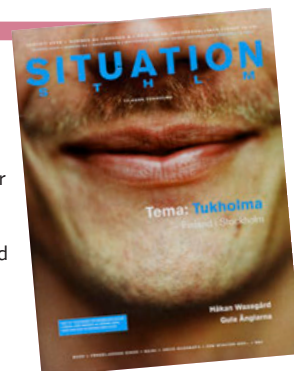
1958 De första kvinnliga ordningspoliserna börjar tjänstgöra i Stockholm. De beväpnades med batong i stället för sabel, och tilläts bära pistol efter klockan sex på kvällen.

1967 Med sin doktorsavhandling om pojkarna i barnbyn Skå på Färingsö lanserar barnpsykiater Gustaf Jonsson begreppet ”Det sociala arvet” – att de sociala svårigheterna gick i arv.

Ur arkivet: # 64, aug. 2002

Temanummer om Finland. Med 140 000 sverigefinnar i stan är Stockholm Finlands sjätte största stad. **Håkan Waxegård** öppnar klubben **Mondo** i Medborgarhuset på Söder, välgörenhet och **Gula Änglarna** i Oscarskyrkan. Flera caféer i stan nekar hemlösa människor att komma in, mässa för frivilligorganisationer ordnad av Stockholms stad och forskaren **Jan Magnusson** vid Lunds universitet har skrivit en avhandling om Situation Sthlm.

Stefan Sundström sjunger **Allan Edwalls** visor, **Bajki** delar ut post gratis i stan från sin brevlåda under S:t Eriksbron, första numret av tidskriften **Sex**, **Nathalia Velasquez** från tidningen **Shoo**. Reflektion kolon, **Raines dagbok**, seriestripen **Neil**.

Det är upp
till 130 dubbar
på ett dubbdäck.

Dubbarna ska sticka
ut 1-2 millimeter
över gummit.

Som högst
får 25 procent
av dubbarna i
däcken saknas
för att de ska
anses god-
kända att
köra med.

DETTA OM DETTA

Värt att veta om
vad som helst

Dubbdäck

Får grepp om vintern

Det är inte tillåtet att blanda dubbdäck och dubbfria däck på en bil, alla däck måste vara samma. Man ska ha däcken med längst dubbar monterade bak på bilen på en bakhjulsdriven bil, och fram på en framhjuldriven bil.

Ett dubbdäck slits snabbare än ett vanligt däck, det håller för ungefär 3 500 till 5 000 mils körning.

Asfalt består av mer eller mindre söndermalad sten, samt ett oljebaserat medel, Betumen. De upprivna partiklarna – i laboratorier har man testat relativt stora partiklar på 4-8 mikrometer – kan ge upphov till inflammation i luftvägarna, förvärra astma och påverka barns lungutveckling.

Det är förbjudet att köra med dubbade däck på Hornsgatan, Flemminggatan och delar av Kungsgatan.

PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

**CLARA JAQUET I HÖRNET
AV GÄSTRIKEGATAN OCH
ODENGATAN**

”Håller på med bildanalys av röntgenplåtar.”

Varför kommer du gående här?

– Jag har varit på biblioteket, jag är på väg hem till Kungsholmen nu. Har inte bestämt mig ännu om jag ska promenera över bron eller ta bussen.

– Jag har mycket tid över för tillfället, jag är arbetssökande.

Vad söker du för jobb?

– Jag är forskare, jag håller på med bildanalys, exempelvis av röntgenplåtar. Man kan använda AI i det arbetet, men det är inte den enda analysmöjligheten. Jag har gjort några projekt med AI.

TEXT **ULF STOLT**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Clara Jaquet är från Paris och har bott i Stockholm i fyra år. Hon trivs bra här, tycker det är vackert, ”men det finns andra vackra städer i världen”.

BANDY PÅ ZINKEN

biljetter

ons 3/1 kl 19, Hammarby IF - Sandviken
ons 10/1 kl 19, Hammarby IF - Rättvik
lör 27/1 kl 15, Hammarby IF - Edsbyn, Fri entré
fre 2/2 kl 19, Hammarby IF - Bollnäs
fre 9/2 kl 19, Hammarby IF - Broberg

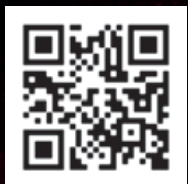

Premiär 19 januari

BARBERAREN I SEVILLA

Figaro fixar allt!

Klassisk Rossiniopera i ny tappning
REGI *Linus Fellbom*

OPERAN.SE

